

Menighetsdiakoners forståelse og arbeid i lys av Plan for diakoni 2007

**En kvalitativ analyse på grunnlag av intervjuer med seks menighetsdiakoner
i Den norske kirke; Oslo bispedømme**

Bente Krogsrud

**Veileder: Stephanie Dietrich
Masteroppgave i diakoni
Diakonhjemmet Høgskole
Høsten 2010**

Forord

Etter 3,5 år som deltidsstudent avslutter jeg nå masterstudiet i diakoni ved Diakonhjemmet Høgskole. Jeg ser tilbake på mange spennende og hyggelige dager. Jeg har blitt kjent med flotte medstudenter og hatt fantastiske lærere.

Jeg har vært i spesialpraksis i Spania. Det ble en nydelig uke på El Campanario, Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet.

Jeg har vært i fordypningspraksis i Fransiskushjelpens besøks- og sorgtjeneste. Det var krevende og lærerike uker der jeg fikk møte mange mennesker med et stort omsorgsbehov og minst like mange mennesker med et stort behov for å få gjøre noe for andre.

Jeg har vært i menighetspraksis i menighet i Den norske kirke i Oslo. Jeg opplevde at menigheten jeg fikk være i var en helt spesielt inkluderende menighet. Folk sa at det var godt å være der. Det kan jeg forstå.

Jeg har pedagogisk-psykologisk bakgrunn fra Universitetet i Oslo. Jeg har vært ansatt flere år i Den norske kirke som kontormedarbeider og som gudstjenestemedarbeider. Jeg har imidlertid aldri jobbet selvstendig som diakon. Det er seks diakoner i Den norske kirke som først og fremst har gitt meg muligheten til å skrive denne oppgaven. Jeg vil gjerne sende dere en spesiell takk. Jeg har lest og lest igjennom intervjuene, og har gjennom lesningen fått en stadig større respekt for hva dere tenker og gjør. Jeg vil også gjerne takke min kunnskapsrike veileder, dr. theol og førsteamanuensis ved Diakonhjemmet Høgskole, Stephanie Dietrich som har veiledet meg på en stor mengde stoff fra en dag til en annen.

Oslo, november 2010.

Bente Krogsrud

Sammendrag:

Denne oppgaven handler om sammenhengen mellom *Plan for diakoni 2007* og *diakoners diakoniforståelse* og diakoners arbeid.

Oppgavens problemstilling er: Med utgangspunkt i intervjuer med seks menighetsdiakoner i *Oslo bispedømme*: Hva har Plan for diakoni 2007 betydd for diakoners diakoniforståelse og for diakoners praktiske arbeid?

Plan for diakoni 2007 trådte i kraft 1.1.2008 og avløste da Plan for diakoni 1987. Selv om den nye planen på mange måter bygger på den gamle, representerer den en nokså gjennomgripende endring i *Den norske kirkes* diakoniforståelse. Spesielt ser en at diakonibegrepet er blitt bredere og mer omfangsrikt.

Sentralt i denne oppgaven står diakoners tenkning og arbeid, fordi dette kan si noe om holdning og handling i Den norske kirke. Slik får en vite noe om kirkens identitet. Det er tidligere forsket lite på sammenhengen mellom sentral diakoniplan og diakoni på lokalt menighetsnivå. Slik anses oppgaven å være av interesse for Den norske kirke.

For å kunne svare på problemstillingen har jeg brukt kvalitativ metode. Mine kilder er Den norske kirkes sentrale planer for diakoni; Plan for diakoni 1987, revidert i 1997 og Plan for diakoni 2007. Videre har jeg brukt tekster som beskriver innholdet i de seks intervjuene med menighetsdiakoner i Oslo bispedømme, Den norske kirke.

Svaret på oppgavens problemstilling viser samlet sett at diakoners diakoniforståelse og arbeid i stor grad bygger på Plan for diakoni 2007 og på den måten forstås planen å være av stor betydning for diakonenes tenkning og handling. Diakonene utøver diakoni i kontekst og møter dagens samfunnsutfordringer på en relevant måte.

I eventuell videre forskning på dette feltet antar jeg at det vil være av interesse å få vite mer om menighetens forståelse av diakoni. Dette kan skje både gjennom intervjuer med menighetsråd, eventuelle diakoniutvalg og stab. Det kan også utføres analyse av vedtatte lokale diakoniplaner.

INNHold

1	INNLEDNING	s. 7
1.1	BAKGRUNN FOR OPPGAVEN	s. 7
1.2	PROBLEMSTILLING, HYPOTESER OG AVGRENSNING	s. 8
1.3	PRESENTASJON AV TEMA	s. 9
1.4	OPPBYGNING OG STRUKTUR	s. 10
1.5	HERMENEUTIKK	s. 11
1.6	TEORETISK RAMMEVERK	s. 11
1.7	METODISK TILNÆRMING	s. 12
1.7.1	Valg av metode	s. 12
1.7.2	Utvalgets sammensetning	s. 13
1.7.3	Innholdet i intervjuguiden	s. 13
1.7.4	Gjennomføring av intervjuene	s. 14
1.7.5	Kildekritikk	s. 15
1.7.6	Validitet	s. 15
2	TEORIDEL A	s. 17
2.1	DIAKONIBEGREPET	s. 17
2.1.1	Fra gresk til norsk	s. 17
2.1.2	I vid forstand og under mer avgrensede forhold	s. 17
2.1.3	Definisjoner	s. 18
2.2	DIAKONTJENESTEN	s. 19
2.2.1	I oldkirken	s. 19
2.2.2	Reformasjonen på 1500-tallet	s. 20
2.2.3	En diakonal vekkelse på 1800-tallet	s. 20
2.2.4	Fra Kirkedepartementet til Sosialdepartementet på begynnelsen av 1900-tallet	s. 21
2.2.5	Igjen mer ekklesiologisk orientert på 1970-tallet	s. 21
2.2.6	I dag	s. 22
2.3	EN TJENENDE KIRKE	s. 23
2.3.1	Kirkens oppdrag	s. 23
2.3.2	En tjenende kirke	s. 23
2.4	ET TRINITARISK DIAKONISYN	s. 24
2.4.1	Gud som skaper	s. 25
2.4.2	Jesus som frelser	s. 25
2.4.3	Den Hellige Ånd som fornyer	s. 25

3	TEORIDEL B	s. 27
3.1	NY TJENESTEFORSTÅELSE	s. 27
3.2	DIAKONI SOM EVANGELIET I HANDLING	s. 27
3.2.1	Diakoni som delaktig i selve evangelieformidlingen	s. 28
3.2.2	Diakoni som bekreftelse på det verbale budskapet	s. 29
3.3	DIAKONI SOM NESTEKJÆRLIGHET	s. 29
3.3.1	En vennlig og snill omsorg	s. 29
3.3.2	Gjensidighet	s. 30
3.3.3	Nød er urettferdig og ujevnt fordelt	s. 31
3.4	DIAKONI SOM INKLUDERENDE FELLESSKAP	s. 32
3.4.1	Plass til alle	s. 32
3.4.2	Møte med det flerkulturelle samfunnet	s. 32
3.4.3	Forsoning	s. 33
3.5	DIAKONI SOM VERN OM SKAPERVERKET	s. 33
3.5.1	Mennesket - både forvalter og en del av skaperverket	s. 33
3.5.2	Grønn menighet	s. 34
3.6	DIAKONI SOM KAMP FOR RETTFERDIGHET	s. 35
3.6.1	Både en reaktiv og en proaktiv tjeneste	s. 35
3.6.2	Rettferdig fordeling av verdens ressurser	s. 35
3.6.3	Stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket	s. 36
3.7	UTARBEIDING AV LOKAL PLAN	s. 36
3.7.1	Diakoni i kontekst	s. 36
3.7.2	En plan for alt diakonalt arbeid i menigheten	s. 37
4	ANALYSEDEL A	s. 38
4.1	REDEGJØRELSE FOR PLAN FOR DIAKONI 1987	s. 38
4.2	REDEGJØRELSE FOR PLAN FOR DIAKONI 2007	s. 41
4.3	SAMMENLIKNING AV DE TO DIAKONIPLANENE	s. 42
4.3.1	Definisjonene	s. 43
4.3.2	Diakoni som evangeliet i handling	s. 43
4.3.3	Diakoni som nestekjærighet	s. 44
4.3.4	Diakoni som inkluderende fellesskap	s. 45
4.3.5	Diakoni som vern om skaperverket	s. 46
4.3.6	Diakoni som kamp for rettferdighet	s. 47
4.3.7	Lokalt planarbeid	s. 48

5	ANALYSEDEL B	s. 49
	5.1 NY DEFINISJON – ENDRET TJENESTEFORSTÅELSE	s. 49
	5.1.1 En større tydeliggjøring av hva diakoni er	s. 49
	5.1.2 Nød passer ikke lenger inn	s. 49
	5.2 DIAKONI SOM DELAKTIG I EVANGELIEFORMIDLINGEN	s. 50
	5.3 DIAKONI OG GJENSIDIGHET	s. 51
	5.4 DIAKONI SOM INTEGRERT I MENIGHETENS LIV	s. 53
	5.5 ARBEID MED LOKAL DIAKONIPLAN	s. 55
	5.5.1 Menighetsrådets ansvar	s. 55
	5.5.2 En plan for alt diakonalt arbeid i menigheten	s. 56
	5.6 ARBEID I, OG MED, GUDSTJENESTEN	s. 57
	5.7 ARBEID MED VERN OM SKAPERVERKET	s. 59
	5.8 SOLIDARITETSARBEID	s. 61
	5.9 SAMARBEID PÅ ULIKE ARENAER	s. 62
6	DRØFTNING	s. 65
	6.1 DEFINISJONEN – ENDRET TJENESTEFORSTÅELSE	s. 65
	6.2 DIAKONI SOM EVANGELIET I HANDLING	s. 66
	6.3 DIAKONI SOM NESTEKJÆRLIGHET	s. 67
	6.4 DIAKONI SOM INKLUDERENDE FELLESSKAP	s. 69
	6.5 DIAKONI SOM VERN OM SKAPERVERKET	s. 71
	6.6 DIAKONI SOM KAMP FOR RETTFERDIGHET	s. 72
	6.7 LOKALT PLANARBEID	s. 73
7	AVSLUTNING	s. 76
	7.1 OPPSUMMERING – DIAKONERS DIAKONIFORSTÅELSE	s. 76
	7.2 OPPSUMMERING – DIAKONERS ARBEIDSOPPGAVER	s. 77
	7.3 KONKLUSJON	s. 78
8	LITTERATUR	s. 79
9	VEDLEGG	s. 82

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR OPPGAVEN

Samfunnet er i en kontinuerlig utviklingsprosess. Det vil si at vi som mennesker stadig bidrar til, og opplever, små og store endringer. Med endringene følger nye utfordringer. Spesielt nye familie- og relasjonsmønstre, menneskeskapte klimaendringer, globalisering og rettferdighetsproblematikk er i dag utfordrende for samfunnet. Også på det flerkulturelle området møter vi på små og store utfordringer (Kirkemøtet, 2007). I kirkelig sammenheng ser man en økt oppmerksomhet på disse utfordringene. Den tjenende kirke møter utfordringene i stor grad gjennom diakonale holdninger og handlinger. Holdningene og handlingene endrer seg i takt med samfunnsutviklingen og dette påvirker kirkens diakoniforståelse, som har vært en viktig sak for Den norske kirke i mange år. Plan for diakoni 2007 (heretter som oftest omtalt som Plan 07) og Plan for diakoni 1987 (heretter som oftest omtalt som Plan 87) forteller noe om denne forståelsen. Hovedformålet med Plan 07 er at den skal være retningsgivende for diakonalt arbeid og diakonal refleksjon i Den norske kirke i årene fremover. På lokalt menighetsnivå er den ment som en rammeplan til hjelp for menighetene i utarbeiding av lokale diakoniplaner. (Johannessen, Jordheim og Korslien, 2009:7-8).

Plan 07 trådte i kraft 1.1.2008 og avløste da Plan 87. Selv om Plan 07 på mange måter bygger på Plan 87, representerer den også en nokså gjennomgripende endring. I et intervju med Kjell Nordstokke i Vårt Land hevder Nordstokke at utviklingen for diakonifaget i stor grad har gått fra å være en from, ydmyk veldedighetstjeneste til å være et engasjement for å fremme menneskers verdighet og rettigheter. Samtidig ivaretas omsorgsbegrepet. (Kraglund, 2010, 6. juli). Slik ser en at diakonibegrepet har blitt bredere og mer omfangsrikt. Plan 07 formulerer fire utfordringer og arbeidsområder for diakonal praksis; nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Nestekjærligheten og fellesskapet har en alltid kunnet knytte til diakonal virksomhet, men med Plan 07 ser man en dreining av fokuset på disse områdene. Vern om skaperverket og kamp for rettferdighet gir diakonibegrepet et forholdsvis nytt innhold. I det store og det hele kan ikke utfordringene og arbeidsområdene holdes fra hverandre. De danner en stor helhet og handler alle om hvordan vi i dag kan utøve diakoni som er relevant for de utfordringene vi nå står overfor.

Det nærmer seg tre år siden Plan 07 trådte i kraft. Som snart ferdig utdannet diakon lurer jeg på hvordan planen har påvirket menighetsdiakoners diakoniforståelse og arbeidsoppgaver. På verdidebattsiden til Vårt Land høsten 2010 har Vetle Karlsen Eide, profesjonsutøver og fagforeningsmenneske innenfor diakonien de siste 15 årene, et leserinnlegg. Han skriver blant annet at Plan 07 er med på å undergrave diakoners svært spesifikke kompetanse fordi alle gjør diakoni (Eide, 2010, 22. september). Hva mener han egentlig med dette? Mener han at menighetsdiakonen i ferd med å bli overflødig på et arbeidsområde som for meg som snart nyutdannet diakon kan virke enormt? Jeg håper ikke det er sånn!

Jeg vil i denne oppgaven undersøke sammenhengen mellom Plan 07 og det menighetsdiakoner holder på med. Nærmere bestemt ønsker jeg å finne ut om det er samsvar mellom Plan 07 og diakoners diakoniforståelse og Plan 07 og diakoners praktiske arbeidsoppgaver.

1.2 PROBLEMSTILLING, HYPOTESER OG AVGRENSNING

Denne oppgaven vil handle om diakoners tenkning og arbeid. Diakonenes tenkning og arbeid vil videre kunne si noe om holdning og handling i Den norske kirke. Slik får en vite noe om kirkens identitet. Det er tidligere forsket lite på sammenhengen mellom sentral diakoniplan og diakoni på lokalt menighetsnivå.

I følge generalsekretær i Det lutherske verdensforbund, Dr. Ishmael Noko (2009), utgjør diakoni selve DNA-et, det vil si kjernen i hva det vil si å være kirke (Det lutherske verdensforbund, 2010:5). Også Den norske kirke gir uttrykk for at diakoni er en svært viktig del av det å være kirke. Denne oppgaven anses derfor å være av stor aktualitet, spesielt for kirken sentralt.

Oppgavens problemstilling er som følger:

Med utgangspunkt i intervjuer med seks menighetsdiakoner i Oslo bispedømme: Hva har Plan for diakoni 2007 betydd for diakoners diakoniforståelse og for diakoners praktiske arbeid?

Som en ser av problemstillingen, vil oppgaven handle om sammenhengen mellom fenomener på sentralt og lokalt nivå. Jeg har en antakelse om denne sammenhengen. Jeg har derfor formulert to hypoteser som er dannet ut fra et hovedbilde av hva jeg på forhånd forventer å

finne gjennom undersøkelsen (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005:51-52). Hypotesene er som følger:

Diakoners diakoniforståelse bygger på Plan for diakoni 2007.

Diakoners arbeidsoppgaver bygger på Plan for diakoni 2007.

Hypotesene vil bli testet i lys av data, som betraktes som sikrere enn hypoteser. Dersom de empiriske dataene er forenlig med hypotesene som testes, kan hypotesene aksepteres.

Dersom de empiriske dataene er uforenlig med hypotesen som testes, må hypotesene forkastes. (Gilje og Grimen, 2007:25). Dersom de empiriske dataene til dels er forenlige og til dels er uforenlige med hypotesene som testes, er det mulig å modifisere hypotesene (Everett og Furseth, 2004:155). De empiriske dataene i denne oppgaven er funn i intervjuene av diakonene.

Ved å sammenlikne Plan 87 og Plan 07 har jeg i denne oppgaven utledet nye trekk ved diakoners forståelse av diakoni og ved diakoners praktiske arbeid. Det vil ikke dermed si at jeg presenterer alle diakoniens nye utviklingstrekk og alle de nye arbeidsoppgavene som diakonene har fått som følge av Plan 07. I denne oppgaven er det derfor gjort en avgrensning ved at det kun presenteres et eksemplifiserende utvalg nye trekk ved diakoniforståelse og arbeidsoppgaver.

1.3 PRESENTASJON AV TEMA

I følge generalsekretær Noko (2009) er det ingen tvil om at kirken trenger fagfolk med ekspertise og ferdigheter. (Det lutherske verdensforbund, 2010:5). En kartlegging av diakonalt arbeid i Den norske kirke viser at det å ha diakon både styrker det diakonale menighetsarbeidet og samarbeidsrelasjonene til det offentlige. Det er et mål at diakon eller diakonal kompetanse skal finnes i alle menigheter. (Kirkemøtet, 2007:25). Til tross for dette er det mange menigheter i Den norske kirke som ikke har en diakon ansatt. Plan 07 utfordrer imidlertid alle kirkens yrkesgrupper og andre frivillige til å være diakonale i de tiltak de har ansvar for (ibid:26). Slik blir det mulig, som Vetle Eide Karlsen nevner i sitt leserinnlegg, å se på Plan 07 som en plan som er med på å undergrave diakoners svært spesifikke kompetanse fordi alle gjør diakoni. På en annen side er det bedre at noen gjør diakoni enn at ingen gjør diakoni. Det er jo det som kan bli utfallet hvis menigheten ikke har diakon eller diakonal kompetanse og ingen andre i menigheten bryr seg om diakoni. Gjennom denne oppgaven vil en få et innblikk i hvordan diakoni blir forstått og praktisert av menighetsdiakonere i Den

norske kirke, nærmere bestemt Oslo bispedømme. Menighetene lever sitt liv i svært ulike kontekst og intervjuene ga til tider et svært nyansert bilde på diakoni. Slik kommer diakonenes ekspertise og ferdigheter til uttrykk på ulike måter.

1.4 OPPBYGNING OG STRUKTUR

Jeg skal i dette avsnittet gjøre rede for oppgavens oppbygning og struktur. Videre vil dette innledningskapittelet handle om hermeneutikk, teoretisk rammeverk og metodisk tilnærming. Kapittel 2 inneholder teoridel A. Her vil jeg først gjøre rede for diakonibegrepet og presentere ulike definisjoner på diakoni. Deretter vil jeg gjøre rede for diakontjenesten og samtidig sette diakoni inn i en historisk kontekst. Så vil jeg gjøre rede for hva som menes med uttrykket ”Den tjenende kirke” og samtidig sette diakoni inn i en ekklesiologisk kontekst. Til slutt i teoridel A vil jeg gjøre rede for et trinitarisk diakonisyn og samtidig sette diakoni inn i en trosmessig kontekst.

Kapittel 3 inneholder teoridel B. Her vil jeg redegjøre for teori som kan relateres mer direkte til diakoniforståelse i Plan 07. I hovedsak er det nyere diakonivitenskapelig litteratur som blir presentert.

Kapittel 4 inneholder analysedel A. Her vil jeg gjøre rede for hovedlinjer og innhold i Plan 87 og Plan 07. Videre har jeg sammenliknet de to planene og sett på likheter og forskjeller. Gjennom sammenlikningen har jeg utledet nyere utviklingstrekk ved diakoniforståelse og praktisk arbeid. Disse trekkene er satt inn i en teoretisk sammenheng og er slik begrunnet vitenskapelig.

Kapittel 5 inneholder analysedel B. Her er funn fra intervjuene med de seks diakonene systematisert tematisk og redegjort for. I stor grad foreligger funnene i form av sitater. Diakonene vil, i egne tekstbokser, også bli sitert allerede fra kapittel 2. Med sitatene i disse tekstboksene ønsker jeg å vise at var en sammenheng mellom hva diakonene snakket om og den teori jeg presenterer i oppgaven. Diakonene blir gjennom hele oppgaven titulert som diakon A, B, C, D, E og F. Av hensyn til anonymisering blir alle diakonene omtalt i hunkjønnsform.

Kapittel 6 er oppgavens drøftningskapittel. I dette kapittelet ser jeg på samsvaret mellom nye utviklingstrekk ved diakoners diakoniforståelse og arbeid og funn fra intervjuene. Noen av funnene kan kanskje i noen grad oppfattes å imøtegå utviklingstrekkene eller motsatt; spesielt bygge opp om de nye utviklingstrekkene. Disse funnene vil bli spesielt drøftet og forklart.

Kapittel 7 er avslutningskapittelet som består av en oppsummering og en konklusjon. I oppsummeringen vil jeg trekke en slutning i forhold til om hypotesene som tidligere er presentert kan beholdes, må forkastes eller eventuelt modereres. Under konklusjonsdelen vil jeg også si noe om forskning videre på dette feltet.

1.5. HERMENEUTIKK

Jeg har gjennom arbeidet med intervjuene og med Plan 07 jevnlig beveget meg mellom forståelsen av diakoni som inndelt i de fire arbeidsområdene; nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet og diakoni i et mer helhetlig perspektiv. Noen ganger har det virket som de fire hovedområdene har vært strengt adskilte deler, andre ganger har det vært nesten umulig å skille de fra hverandre. Særlig ved utledning av nye trekk ved diakoniforståelse og arbeidsoppgaver har det vært vanskelig å knytte de nye trekkene til et spesielt område. Vekselvis har dette skiftende fokuset på helhet og adskilte deler gitt meg stadig ny innsikt. Slik har jeg gjennom arbeidet med oppgaven hele tiden opplevd å være i en hermeneutisk sirkel(Gilje og Grimen, 2007:153).

1.6 TEORETISK RAMMEVERK

Både historisk litteratur og teori om den bibelske begrunnelsen for diakoni har vært viktig for å kunne svare på denne oppgavens problemstilling. Spesielt viktig har det imidlertid vært å ha tilgang til relevant diakonivitenskapelig litteratur. Det har lenge vært nokså sparsomt med litteratur innenfor diakonivitenskap. Høsten 2009 ble imidlertid boka ”Diakoni – en kritisk lesebok” utgitt. Denne boka inneholder en artikkelsamling innenfor diakonivitenskap. Det er en forskergruppe som består av lærerne ved seksjon for diakoniutdanning ved Diakonhjemmet Høgskole, samt noen med løsere tilknytning til seksjonen, som har skrevet artiklene. Til grunn for arbeidet med artiklene ligger Plan for diakoni 2007. Artiklene utdyper og tolker sentrale temaer i diakonien. Boka er et forskningsbidrag som har vært til stor hjelp når jeg har skrevet denne oppgaven, og boka er i stor grad brukt som en teoretisk ramme. Slik har jeg kunnet plassere mitt eget stoff i sammenheng med ny og relevant forskning på feltet. Også dokumentet Diakoni i kontekst, utgitt av det Lutherske verdensforbund i 2009, utgitt på norsk i 2010, utdyper og tolker sentrale diakonale temaer og har vært til stor nytte under undersøkelsen.

1.7 METODISK TILNÆRMING

I dette avsnittet vil jeg begrunne mitt valg av metode, redegjøre for utvalgets sammensetning, innholdet i intervjuguiden og for hvordan intervjuene ble gjennomført. Jeg vil også komme med kildekritikk og også si noe om oppgavens validitet.

1.7.1 Valg av metode

For å få svar på problemstillingen kunne jeg brukt både kvantitativ og kvalitativ metode. Ved kvantitativ metode er det tall som gir grunnlag for analyse. Denne metoden velger en ofte hvis det ønskes bredde i forskningsmaterialet. Ved kvalitativ metode er det tekster, og ikke tall, som gir grunnlag for analyse. Denne metoden velger en ofte hvis det ønskes dybde i forskningsmaterialet. Bruker en kvalitativ metode kan forskningsmaterialet være tekster som beskriver innholdet i intervjuer, observasjonsnotater, tekster i offentlige dokumenter og i mer uformelle dokumenter (Repstad, 2007:17). Jeg ønsket i denne oppgaven å gå mer i dybden enn i bredden på mitt forskningsmateriale. Derfor valgte jeg kvalitativ metode. Mine kilder er Den norske kirkes sentrale planer for diakoni; Plan for diakoni 1987, revidert i 1997 og Plan for diakoni 2007. Dette er offentlige dokumenter som er utgitt av Kirkerådet. Videre har jeg brukt tekster som beskriver innholdet i intervjuene. Opprinnelig ønsket jeg i forhold til den første delen av oppgavens todelte problemstilling å undersøke hva Plan 07 har betydd for menighetens (og ikke spesielt diakonens) diakoniforståelse. Av den grunn ønsket jeg i tillegg til intervjuene med diakonene også å analysere de enkelte menighetenes lokale diakoniplaner, utarbeidet på grunnlag av Plan 07. Det viste seg imidlertid at fire av de seks lokale planene ennå ikke var endelig vedtatt i menighetsrådet. Dette oppdaget jeg samtidig som intervjuene ble gjennomført, noe som gjorde at jeg i etterkant av intervjuene måtte endre problemstillingen slik at jeg i denne undersøkelsen har sett på diakonenes diakoniforståelse og diakonenes praktiske arbeidsoppgaver i lys av Plan 07. Slik fikk jeg i stor grad også avgrenset oppgaven. Denne avgrensningen oppleves i etterkant som god, da jeg tror at det å se på menighetens diakoniforståelse sammen med diakonenes arbeidsoppgaver kanskje kunne blitt for omfattende i forhold til oppgavens lengde og den tiden jeg har hatt til rådighet. Uansett har jeg under intervjuene, gjennom diakonenes øyne, likevel fått et innblikk i menighetens diakoniforståelse. Slik kommer også menighetens diakoniforståelse til uttrykk i denne oppgaven. Jeg vil videre si litt om hvordan intervjuprosessen foregikk.

1.7.2 Utvalgets sammensetning

Jeg sendte en E-post til 25 diakoner i Oslo bispedømme med forespørsel om de ville være med på prosjektet som informanter. Jeg satte svarfristen til ca en uke etter at E-posten ble sendt ut. Det eneste kriteriet jeg ga uttrykk for i E-posten var at menigheten måtte ha en lokal diakoniplan utarbeidet etter Plan 07. Jeg ønsket også at diakonene skulle ha godkjent diakonutdanning og ha vært ansatt i 100 % stilling som diakon i Den norske kirke i til sammen minst tre år. Slik kunne jeg være sikker på at de hadde vært med på overgangen fra Plan 87 til Plan 07, noe jeg anså som viktig for å kunne svare på oppgavens problemstilling. Dette sa jeg imidlertid ikke noe om i denne første henvendelsen fordi jeg var redd for at det kunne bli vanskelig å få tak i informanter. Jeg fikk seks positive svar på E-posten. Det viste seg at alle seks hadde vært ansatt i 100 % stilling i Den norske kirke i til sammen over tre år. Disse seks diakonene utgjorde derfor mitt uvalg. Tre av diakonene var ansatt i menigheter på Oslos østkant og tre av diakonene var ansatt i menigheter på Oslos vestkant. Slik fikk utvalget en god geografisk spredning, noe jeg antok ville gi seg utslag i en ulik demografi menighetene i mellom. En god geografisk spredning var ikke et av kriteriene, men en faktor som allikevel anses å kunne gi et mer nyansert inntrykk av diakonenes forståelse og arbeid. Jeg vurderte om seks informanter kunne være lite, men i følge Pål Repstad (2007) kan man gjerne starte første intervjurunde med seks informanter og heller øke hvis informasjonstilfanget i etterkant viser seg ikke å ha den tilstrekkelige bredde. (2007:84). Ytterligere to diakoner meldte seg etter svarfristens utløp. Da informasjonstilfanget ble vurdert som tilstrekkelig etter de første seks intervjuene, ble ikke disse to intervjuet. Jeg vil videre si litt om hvordan intervjuene ble gjennomført.

1.7.3 Innholdet i intervjuguiden

Jeg brukte en fleksibel intervjuguide¹ under intervjuene. Da trenger en ikke å stille spørsmålene i en helt bestemt rekkefølge. Det vil si at man kan hoppe over noen av punktene, for så å komme tilbake til disse senere. Slik kan intervjuet likne mer på en vanlig samtale. Dette gir en litt friere form enn et intervju med helt fastlagte spørsmål (Repstad, 2007:78-79). Intervjuguiden som ble brukt under intervjuene hadde tre hovedpunkter. Disse omhandlet menighetens profil, menighetens lokale planarbeid og diakonens egen diakoniforståelse og arbeid i praksis. Intervjuguiden hadde et såpass stort fokus på menigheten fordi jeg, som tidligere nevnt, under intervjuene jobbet ut fra den første problemstillingen som også

¹ Intervjuguiden er vedlagt oppgaven

omhandlet menighetens diakoniforståelse. Alle de tre hovedpunktene ble presentert for diakonene før selve intervjuet startet. Slik kunne de danne seg et bilde av gangen i samtalen. Selv om de tre punktene ble presentert som adskilte punkter, viste det seg at diakonene jevnlig gjennom samtalen hoppet fra det ene punktet til det andre. Det er jo nettopp det som er vitsen med å bruke en intervjuguide og slik fikk diakonene fortalt med det samme hva de anså som viktig uten å måtte tenke på om det de sa tilhørte det riktige punktet. Under det første punktet som omhandlet menighetens profil ønsket jeg å få vite litt om hvilke oppgaver og utfordringer diakonen anså som viktigst for menigheten. Jeg ba de derfor om å fortelle litt om menigheten og dens satsningsområder og hovedmål. Videre under dette første punktet ønsket jeg å få vite hvilken plass diakonien ble forstått å ha i menighetens samlede profil og helhetlige arbeid. Under det andre punktet som omhandlet organisering av diakonalt arbeid i menigheten, ønsket jeg å få vite hvilken rolle diakonen hadde i forhold til arbeidet med utforming av lokal diakoniplan. Videre ønsket jeg å få vite hvilken rolle menighetsrådet, diakoniutvalg, staben og eventuelt andre hadde i forhold til lokalt planarbeid. Jeg spurte også hvor hovedvekten av arbeidsoppgaver lå i forhold til inndelingen i de fire diakonale hovedområdene og hva lokale behov og menighetens ressurser hadde hatt å si prioriteringer av diakonale tiltak. Under det tredje punktet som omhandlet diakonenes diakoniforståelse og egne arbeidsoppgaver i praksis ønsket jeg å få vite om diakonene hadde fått nye utfordringer som følge av Plan 07 og eventuelt hvordan de opplevde disse nye utfordringene. Jeg ønsket også å få vite hva de eventuelt opplevde å gjøre mindre av som følge av Plan 07. Deretter gikk jeg mer spesifikt inn på hvert av de fire hovedområdene og spurte hva som var viktigst på hvert område og hvilket område det ble brukt mest tid på. Dette kunne være til dels vanskelige spørsmål for diakonene å svare på, fordi områdene, som tidligere nevnt under avsnittet om hermeneutikk, ofte ikke kan forstås å ha et tydelig skille. Videre ønsket jeg under det tredje punktet å få vite hvordan diakonene så på definisjonen i Plan 07. Jeg tok spesielt opp formuleringen som sier at diakoni er evangeliet i handling. I den forbindelse kom vi inn på diakoni som del av kirkens samlede oppdrag.

1.7.4 Gjennomføring av intervjuene

Fire av de seks intervjuene foregikk i lukket rom ved Diakonhjemmet Høgskole. To av intervjuene foregikk i lukket rom i lokaler i diakonens menighet. Intervjuene varte fra en time til en time og 15 minutter. Ved forberedte kvalitative intervjuer anbefaler erfarne forskere å bruke lydopptaker. En av fordelene ved dette er at en under intervjuet da kan ha blikkontakt

med informanten i stedet for å sitte og skrive. Jeg informerte diakonene allerede i den første E-posten at jeg ønsket å bruke en lydopptaker under intervjuene. Samtidig understreket jeg at opptakene ville bli slettet så snart prosjektet var ferdig (Repstad 2007:84-87). Ingen av diakonene hadde noe imot at jeg brukte lydopptaker og alle ga uttrykk for at de var komfortable i den settingen intervjuet foregikk. Jeg var også tydelig på at alle opplysninger ville bli anonymisert. (ibid).

1.7.4 Kildekritikk

Jeg har i denne oppgaven jobbet induktivt. Jeg har intervjuet diakoner, tematisk redegjort for funnene og så trukket en slutning som sier noe om fellestrekk ved de seks diakonene som en samlet gruppe. Det vil si at slutningen er trukket fra det spesielle (enkeltmennesket - diakonen) til det mer allmenne (en samlet gruppe) (Johannessen, Tufte og Kristoffersen, 2005:53). Jeg har imidlertid ikke benyttet meg av et tilfeldig utvalg, men intervjuet de seks diakonene som meldte seg innen fristens utløp. Jeg kunne velge disse seks fordi de tilfredsstilte de kravene som jeg ønsket at diakonene i utvalget skulle innfri. Kanskje er de seks som sa ja til å være med, de av diakonene i Oslo som har satt seg best inn i Plan 07. Dette er forhold som jeg ikke vet noe om. Funnene fra intervjuene vil derfor kun fungere eksemplifiserende, og dette kan innvirke på påliteligheten i en eventuell generalisering fra de seks menighetene til alle menigheter i Oslo bispedømme.(ibid:211). Mitt inntrykk etter å ha intervjuet diakonene i denne undersøkelsen er at diakonene i Oslo bispedømme har et høyt utdanningsnivå. De er også svært oppdaterte på fagfeltet og er i stor grad en del av en godt sammensveiset faggruppe, spesielt på prostnivå. Jeg er usikker på om dette er kjennetegn også ved diakonene som jobber i Den norske kirke som helhet. Det kan derfor være spesielt vanskelig å generalisere funnene i denne undersøkelsen til hele Den norske kirke på landsbasis.

1.7.5 Validitet

Jeg opplevde at de seks intervjuene ga et godt informasjonstilfang og i stor grad kastet lys over oppgavens problemstilling. Etter at jeg endret første del av problemstillingen anser jeg derfor at jeg har fått undersøkt det jeg faktisk hevder å undersøke. Dette er med på å gi svaret på oppgavens problemstilling validitet, det vil si gyldighet (Repstad, 2007:134). Spesielt gjennom kapittel 2 avklarer jeg begrep. Begrepene er på denne måten avgrenset fra hverandre. Dette er med på å gi oppgaven begrepsvaliditet. (Johannessen, Tufte og

Kristoffersen, 2005:51). Oppgaven må ha begrepsvaliditet blant annet for at en skal kunne avgjøre om den informasjonen informantene gir er relevant for å besvare problemstillingen (ibid:71). Begrepene diakoni og diakon står i en spesielt nær sammenheng og kan i teorikapittelet oppleves å gå litt i hverandre. Jeg har allikevel gjennom oppgaven forsøkt å skape et tydelig skille mellom de to begrepene. Det var nødvendig for å kunne svare på oppgavens todelte problemstilling.

2 TEORIDEL A

Først i dette kapitlet vil jeg redegjøre for diakonibegrepets innhold og mening.

Deretter vil jeg redegjøre for diakontjenestens utvikling ved å sette begrepet inn i en historisk kontekst. Dette er viktig for å vise hovedlinjene i utviklingen for dette faget. Samtidig viser en på denne måten at diakoni i dag fortsatt kan gjenkjennes som diakoni slik denne tjenesten fremsto i tidligere tider.

Videre vil jeg gi innhold til begrepet ”en tjenende kirke”. I den sammenheng redegjøres det også for diakoniens ekklesiologiske² kontekst. Dette er viktig for å kunne se diakoni i sammenheng med kirkens helhetlige oppdrag.

Til slutt i kapitlet vil jeg gi innhold til begrepet ”et trinitarisk diakonisyn” og setter da samtidig diakoni inn i en trosmessig kontekst. Dette er viktig fordi dette synet, i forhold til før, er noe annerledes med Plan 07.

2.1 DIAKONIBEGREPET

I dette avsnittet vil jeg oversette sentrale ord i diakonien fra gresk til norsk. Videre vil det redegjøres for diakonibegrepet i en vid og i en mer snever forstand. Deretter kommer ulike definisjoner på diakoni.

2.1.1 Fra gresk til norsk

I følge Helge Kjær Nielsen (2003) er diakoni en gjengivelse av det greske substantivet ”diakonia”, som i alminnelighet kan oversettes til ”tjeneste”. Diakoni kan sees i sammenheng med det greske verbet ”diakonein” som betyr ”å tjene” og videre det greske substantivet ”diakonos” som betyr ”tjener”. Begrepet kan brukes både i en vid og i en mer snever sammenheng (2003:13-17).

2.1.2 I vid forstand og under mer avgrensede forhold

I vid forstand kan diakonibegrepet omfatte hele personens liv og gjerning. Hele Jesu liv kan betegnes som en tjeneste eller som en tjenestegjerning. Også det å være disippel, det vil si å leve et liv i etterfølgelse, kan oppfattes som et liv i tjeneste (Nielsen, 2003:14). Slik kan

² Ekklesiologi betyr lære om kirken (Skjevesland, 1999:79)

diakonibegrepet i vid forstand kan sammenliknes med den diakoni alle døpte er kalt til å utøve.

Under mer avgrensede forhold kan diakonibegrepet brukes i en mer snever forstand. I Det nye testamentet, nærmere bestemt i 1. Petersbrev, kapittel 4, vers 11, står det at den som taler skal tale med ord fra Gud. Den som tjener skal tjene med den kraft Gud gir. Tatt i betraktning at Det nye testamentet ofte skiller mellom ord og handling, kan en forstå det å tale og det å tjene som to forskjellige ting. Med den som taler tenker en på den som primært forkynner. Tale blir slik å forstå som en ytring med ord. Med den som tjener tenker en på den som primært handler. Ved å holde tale atskilt fra tjeneste, holdes samtidig tale atskilt fra handling, og dermed fra diakoni (Nielsen, 2003:15-18). Slik kan en se en mer begrenset betydning av diakonibegrepet, der tale og handling er å forstå som to forskjellige ting. Helt sentralt i forståelsen av diakoni i Plan 07 er at det i forkynnelsen av evangeliet både kan brukes tale og handling. Dette vil jeg komme tilbake til senere i denne oppgaven, spesielt i kapittel 3 under redegjørelsen for diakoni som evangeliet i handling.

2.1.3 Definisjoner

Vi kan definere hva diakoni er, vi har ord for det, og folk kan nikke gjenkjennende, ja det høres riktig ut! (Diakon F)

Definisjonene på diakoni kan fortelle oss mer nøyaktig hva diakoni er. Kjell Nordstokke skriver innledningsvis i dokumentet ”Diakoni i kontekst: Forvandling, forsoning og myndiggjøring” (2010) at dokumentet ikke inneholder noen streng definisjon på diakoni, men at begrepet likevel bygger på noen grunnleggende forutsetninger. I følge dokumentet er diakoni et teologisk begrep som viser til kjernen i kirkens identitet og oppdrag. Diakoni blir også definert som et kall til handling som svar på menneskelig lidelse og urettferdighet, og som omsorg for skaperverket. Nordstokke hevder videre: ”*Denne temmelige åpne forståelsen av diakoni skyldes også det faktum at heller ikke begrepet selv lar seg definere presist, ikke engang slik det brukes i det greske testamentet.*” (Det lutherske verdensforbund, 2010:8) Helge Kjær Nielsen (2003) gir også uttrykk for at det er vanskelig å definere begrepet diakoni. Han spør seg om begrepet diakoni overhodet er egnet som en vitenskapelig term. Hans eget svar på spørsmålet er som følger:

Under forudsætning af, at der kan foretages en rimelig præcis definition af begrebet diakoni, og under forudsætning at, at denne definition ikke er vilkårlig i forhold til det tekstmateriale, der skal gjøres til genstand for en undersøgelse, er ordet diakoni en anvendelig terminus (2003:13).

Den norske kirkes definisjoner på diakoni oppfattes som presise. Definisjonene oppfattes heller ikke vilkårlige i forhold til det tekstmaterialet som skal gjøres til gjenstand for undersøkelsen i denne oppgaven. Slik kan en si at begge de to ovennevnte forutsetningene er til stede. Ved å bruke Den norske kirkes definisjoner på diakoni, blir diakoni på denne måten en anvendelig term. Den norske kirkes første definisjon på diakoni kom da Kirkemøtet i 1987 vedtok Plan 87. I Plan 87 er definisjonen på diakoni som følger:

Med diakoni forstås kirkens omsorg og fellesskapsbyggende arbeid og den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød (Jordheim, 2009:13).

Denne definisjonen har de siste 20 årene vært brukt i mange ulike sammenhenger, også utenfor Den norske kirke (ibid).

Med Plan 07 presenterer Den norske kirke en ny definisjon på diakoni:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og kommer til uttrykk gjennom nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet (ibid:14).

Jeg vil videre i oppgaven forholde meg til definisjonene i Plan 87 og Plan 07.

2.2 DIAKONTJENESTEN

I dette avsnittet gis i korte trekk et historisk tilbakeblikk på diakonens rolle og funksjon. De epokene som har hatt en spesiell betydning for utviklingen av diakontjenesten vil i stor grad stå i fokus. Mot slutten av avsnittet redegjøres det for tjenesteordning for diakonen, som er gjeldende for diakonen i dag. Slik strekker den historiske redegjørelsen seg helt frem til vår tid.

2.2.1 I oldkirken

Måltidet binder kirken sammen. Diakonien er en del av det. Det er fullstendig uinteressant om ikke diakoner forretter. Nattverden er en diakonal setting. (Diakon D)

Diakontjenesten kan i de ulike kirkesamfunn føres helt tilbake til den første kristne tiden. Allerede i de første århundrer fantes det i oldkirken en ordnet diakontjeneste. Det er uklart hvilken funksjon og rolle diakonen hadde på denne tiden. Forskning på begrepet slik det fremstår i Det nye testamentet viser at begrepet omhandler omsorgstjeneste, men også at diakonen hadde en slags mellommann eller bindeleddsfunksjon mellom biskopen og menigheten. Også mellom kirken og verden så man denne funksjonen (Dietrich, 2009:46). Diakonen som utdeler av brød ved nattverdbordet og som utdeler av brød til de fattige og trengende ute samfunnet er et eksempel på bindeleddsfunksjonen mellom kirken og verden. (Kirkemøtet, 2004:14). Fra oldkirketiden og frem til i dag har bindeleddsfunksjonen mellom kirken og verden vært både mer og mindre synlig. Helt sentralt i forståelsen av Plan 07 er at diakonen nå har en helt sentral funksjon som bindeledd mellom kirke og samfunn og slik blir denne rollen igjen tydelig. Senere i oppgaven kommer jeg flere ganger nærmere inn på dette.

2.2.2 Reformasjonen på 1500-tallet

Reformasjonen bidro til å svekke forståelsen av diakoni som menighetens ansvar. Luther ga uklare signaler om ansvars plassering og kunne uttrykke at det diakonale ansvaret lå til dels hos fyrstene og til dels hos menighetene. Fordi rettferdiggjørelsen skulle baseres på troen alene fikk heller ikke gjerningene sin avklarede plass (Skjevesland, 1999:150). I Norge var det på denne tiden ingen selvstendig diakontjeneste og presten hadde alle embetsoppgavene i menigheten (Dietrich, 2009:46).

2.2.3 En diakonal vekkelse på 1800-tallet

En fornyet interesse for en spesifikk diakontjeneste oppsto i de protestantiske kirkene på 1800-tallet (Dietrich, 2009:46). Etter påvirkning fra England oppsto først en vekkelse over store deler av Tyskland. Med vekkelsen ble folks bekjennelsesbevissthet sterkere, og på det sosiale området opplevde man økt engasjement og innsats (Astås, 2002 :218). Som en følge av dette etablerte den tyske diakonien seg nå i anstalter utenom lokalmenighetene og utenfor kirkens offisielle liv (Skjevesland, 1999:145). Dette engasjementet ble spesielt tydelig ved at den tyske teologen Johann Hinrich Wichern (1808-1881) på 1830-tallet begynte et kristelig-sosialt arbeid i Hamburg. Han nådde i et stort omfang ut med diakonal omsorg og forkynnelse

av evangeliet. Under hans påvirkning ble indremisjon³ etter hvert en sentral kirkesak (Oftestad, Rasmussen og Schumacher, 2005:206). Wicherns innsats gjorde seg bemerket utover landets grenser og på 1850-tallet introduserte den norske teologen Gisle Johnson (1822-1894) indremisjonsarbeidet i Norge, nærmere bestemt i Christiania. Presteskapet så med dette sin embetsposisjon truet, og var i stor grad negative til indremisjonsarbeidet. Som en følge av dette fikk prestene i oppgave å drive tilsyn med arbeidet. Idealet var imidlertid et fritt lekmannsgrunnlag på demokratisk grunn. Etter hvert ble det stiftet indremisjonsforeninger over hele Norge. Sammen med forkynnelse var diakonien en hovedsak for indremisjonen. På dette feltet var det de fattige og de nødlidende som sto i fokus og mange fattigpleieforeninger ble opprettet. Snart oppsto anstalter som utdannet kristne sykepleiere til diakonisser og også anstalter som utdannet menn til diakoner. For Den norske kirke ble diakonien etter hvert sterkt konsentrert om institusjoner for barn, uføre og eldre. Den lokale menigheten drev ofte institusjonen og presten satt i styret. Frivillige kristelige organisasjoner kunne også stå bak. Pleiepersonale kom fra de diakonale utdanningsstedene (ibid:206-210).

2.2.4 Fra Kirkedepartementet til Sosialdepartementet på begynnelsen av 1900-tallet

På begynnelsen av 1900-tallet oppsto en kamp om begrep fordi det var uklart om det kirkelige engasjementet ute i samfunnet skulle kalles diakoni eller sosialt arbeid. Denne kampsaken fikk en slutt i 1913, da Sosialdepartementet ble utskilt fra Kirkedepartementet og opprettet som et eget departement. Sosialt arbeid ble nå Sosialdepartementets ansvar og ble omtalt som diakoni. Feltet som omhandlet fattigpleie ble nå omtalt som menighetspleie og forble Kirkedepartementets ansvar. Slik ble omfattende sosialt arbeid en tapt sak for kirken og kirken innså også etter hvert sin egen begrensning.(Aukrust, 1998: 57). Det var det kirkelige engasjementet ute i samfunnet som nå ble kalt diakoni.

2.2.5 Igjen mer ekklesiologisk orientert på 1970-tallet

På 1970-tallet oppsto en spenningsfylt debatt om diakoniforståelse. Den diakonale tradisjonen der diakoni var å anse som sosialt arbeid ute i samfunnet, ble nå utfordret av Den norske

³ Indremisjon er kjennetegnet av frivillig kirkelig innsats som foregår i tillegg til og ved siden av lovfestet kirkelig tjeneste. Bevegelsen oppsto i Tyskland på 1830-tallet. I Norge fikk den sitt gjennomslag på 1850-tallet, og oppsto som følge av store sosiale problemer hos arbeiderklassen i Christiania (Oftestad, Rasmussen og Schumacher, 2005:206).

kirke. Kirken ville ha den samfunnsfagligbaserte diakoniforståelsen tilbake igjen som en del av sitt eget felt. Den spenningsfylte debatten avtok etter hvert, med det utfall at diakoniforståelsen igjen ble mer ekklesiologisk orientert. (Skjevesland, 1999:152). Slik fikk diakonen sin tilhørighet både til samfunnet og til kirken.

2.2.6 I dag

Men tjenesteordningen lever et trist liv på sidelinjen. Jeg tenker i mitt arbeid diakoniplan og ikke tjenesteordning. (Diakon C)

Selv om det fremdeles gjenstår mye før diakontjenesten er innarbeidet i hver menighet i Norge i dag, har det kirkesentrerte paradigmet⁴ nå fått fullt gjennomslag. Samtidig lever dette paradigmet godt side om side med det velferdssentrerte paradigmet⁵, og det skjer hele tiden en utveksling mellom disse. Det karitative⁶ perspektivet fastholdes som et utgangspunkt i begge paradigmene (Johannessen, 2009a:40).

For den som er ansatt som menighetsdiakon, fastslås det i ”Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner” følgende:

§ 2. Tjenestens formål: Kirkens diakonale tjeneste har som formål å fremme medmenneskelig omsorg og fellesskapsbyggende arbeid, og er den omsorg som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød. Diakonen leder menighetens diakontjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere (Kirkemøtet 2004b:§2).

Ved å presisere at tjenesten skal rettes spesielt mot mennesker i nød, kan det trekkes linjer til definisjonen på diakoni i Plan 87. Det å ha en tjenesteordning som i stor grad kan assosieres med Plan87, og samtidig skulle jobbe etter retningslinjer i Plan 07, anses ikke uproblematisk. Tjenesteordningen er nå under revisjon. Det ønskes å gjøre den mer målrettet og mindre oppgavefokusert (Kirkemøtet 2004a:7).

⁴ Det kirkesentrerte paradigmet: Et hovedpoeng innenfor dette paradigmet er at diakontjenesten plasseres i kirken. Slik får diakonen en gudstjenestelig plassering, noe som gir en forutsetning for, og et utgangspunkt for utsendelse til oppsøkende tjeneste og omsorg. Gudstjenesten og tjenesten holdes slik sammen (Johannessen, 2009a:32)

⁵ Det velferdssentrerte paradigmet: Her gjenkjennes den tradisjonelle diakoniforståelsen der diakoniarbeidere og diakoner lindrer nød og bidrar til å forebygge sykdom og elendighet. Innenfor dette paradigmet bør diakoniutdanningen bygge på et faglig grunnlag fra sykepleie og/eller sosialt arbeid (Johannessen, 2009a:31).

⁶ Et annet ord for det karitative element kan være omsorgselement. (Johannessen, 2003:8) Det vil si at karitativ kan bety omsorg.

2.3 EN TJENENDE KIRKE

I dette avsnittet vil jeg redegjøre for hva som menes med begrepet ”en tjenende kirke”. Som en naturlig innledning vil jeg starte avsnittet med å presentere kirkens oppdrag.

2.3.1 Kirkens oppdrag

Diakoni er nå helt klart og tydelig en del av kirkens oppdrag!
(Diakon A)

Det har helt fra begynnelsen vært helt nødvendig for det kristne fellesskapet å fortsette Jesu diakonale oppdrag. I kristne menigheters liv ble diakoni på denne måten noe grunnleggende. Også i dag er diakoni en iboende egenskap ved det å være kirke, og er dypt forbundet med kirkens liturgi og forkynnelse. Slik henger liturgi, forkynnelse og diakoni sammen, og kirkens fellesskap blir avhengig av at alle disse tre hoveduttrykkene er til stede. Kirkens forkynnelse og feiring kan derfor ikke holdes atskilt fra diakonien. Hvis et av elementene skulle utebli fra fellesskapet ville det bli som en kropp med et amputert lem. (Det lutherske verdensforbund, 2010:27-29). Kirkens oppdrag i verden er å kunngjøre evangeliet om Kristus i ord og handling (Kirkemøtet, 2004c:6). Da ord og handling kan være ulike i forhold til funksjon, kan også oppdraget utføres på varierende vis. (Kirkemøtet, 2004a:13). Dette var jeg tidligere inne på under redegjørelsen for diakonibegrepet under mer avgrensede forhold. Funksjonene er ulike, men i forhold til å forkynne evangeliet er tale og handling likestilt. På Kirkemøtet i 2008 ble det vedtatt et visjonsdokument gjeldende for tidsrommet 2009-2014. I visjonsdokumentet presenteres Den norske kirkes visjon som ”I Kristus, nær livet”. For, i så stor grad som mulig, å virkeliggjøre visjonen, skal kirken fremtre som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Dette gir retning for kirkens helhetlige oppdrag. (Kirkemøtet, 2008). Slik blir alle de forskjellige funksjonene nødvendige for å utføre kirkens oppdrag.

2.3.2 En tjenende kirke

En kirke som ikke er diakonal, er på en måte ikke kirke. Det er alle enige om.
(Diakon D)

I relasjon til de fire funksjonene i ovennevnte visjonsdokument, settes diakoni i stor grad i sammenheng med den delen av kirken som er tjenende. Denne sammenheng kan spesielt sees ved at begrepet tjenende i visjonsdokumentet betyr å vise omsorg gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket (Johannessen, Jordheim og Korslien, 2009:7). Slik knyttes tjenestebegrepet og diakonibegrepet sammen, og den tjenende kirke blir i stor grad å forstå som den delen av kirken som utøver diakoni. Denne forståelsen av den tjenende kirken som en utøver synes ikke uten videre å være uproblematisk. En av grunnene til dette kan være at den tjenende kirke, som utøver, kan skape assosiasjoner til en asymmetrisk relasjon mellom giver og mottaker. Det er imidlertid en tosidighet ved kirkens diakonale handling, ved at den ikke bare formidler men også mottar. Kirken mottar Kristus. Slik er Kristus til stede gjennom kirken og dens tjenere. I siste instans er det ikke kirken eller menneskene som handler, men Kristus selv som handler gjennom sitt legeme; kirken (Kirkemøtet, 2004a:13). Slik blir den tjenende kirke å forstå som både en utøver og en mottaker. Ved Kristi tilstedeværelse åpnes det på denne måten opp for en symmetrisk dimensjon ved den tjenende kirkes handling og ved den diakonale handling. Jeg vil senere i oppgaven komme tilbake til betydningen av asymmetri og symmetri i forholdet mellom giver og mottaker av diakoni, spesielt under redegjørelsen for det området som omhandler nestekjærlighet.

På Kirkemøtet i 2003 ble det understreket at Den norske kirke har en forståelse av seg selv som en tjenende kirke, og det var stor enighet om at kirken skal være en tjenende kirke (Kirkemøtet, 2004a:4). Slik kan en forstå det å tjene, det vil si det å utøve diakoni, som en del av kirkens identitet. Det ble på det samme Kirkemøtet stilt spørsmål om hva som må til for at kirkens identitet som en tjenende kirke i større grad kan synliggjøres (ibid). Gjennom ønsket om en større synliggjøring kan en forstå den tjenende kirke som en viktig sak for Den norske kirke sentralt.

2.4 ET TRINITARISK DIAKONISYN

Jeg synes den nye planen er bedre enn den gamle på mange måter. Mer oversiktlig og lettlest og har de litt nye tingene som vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Det har blitt litt dreining av fokus – og et litt annet diakonisyn som ligger til grunn – sånn teologisk. Også på grunn av det er den lettere å jobbe med. (Diakon D)

Omsorgstjeneste i seg selv vil alltid være preget av de verdier omsorgsutøver har. (Fanuelen, 2009:148). Slik vil diakonal omsorgstjeneste sannsynligvis være preget av et kristent livssyn og kristne verdier. Dette fører oss inn på Den norske kirkes teologiske grunnlag, som er forankret i troen på den treenige Gud. Forankringen gir et trinitarisk diakonisyn. (Jordheim, 2009:16). Slik er diakoni, på lik linje med hele Den norske kirkes identitet, forankret i både skapelsestroen, frelsestroen og fornyelsestroen. (Kirkemøtet 2004a:23). Troen på Gud, Jesus Kristus og Den Hellige Ånd utgjør derfor en samlet tro. Det antas at de hver for seg likevel kan påvirke vår omsorgsutøvelse på ulike måter (Fanuelen, 2009:148-149) Med dette som utgangspunkt vil jeg nå gjøre rede for de ulike delene i det trinitariske diakonisynet.

2.4.1 Gud som skaper

Diakonien er forankret i troen på at Gud har skapt alt, både himmel og jord (Jordheim, 2009:16). Spesielt gjennom Plan 07 ser en at fokuset på at Gud har skapt alt påvirker omsorgsutøvelsen til også å romme en omsorg for skaperverket.

Samtidig er vi alle skapt til å være medmennesker. Vi kan ikke leve helt og holdent av oss selv eller for oss selv (ibid).

Slik vil vår omsorgsutøvelse som kristne handle om å tjene hverandre og om å tjene skaperverket.

2.4.2 Jesus som frelser

Diakonien er forankret i troen på at Jesus Kristus gjennom sitt liv og sin død demonstrerer Guds kjærlighet til alle mennesker. Diakoni blir, som en livsstil, å utøve kjærlighet i praksis ved å følge Jesus. Ved å se på hvordan Jesus møtte mennesker kan en hente inspirasjon til hvordan en selv bør møte mennesker. Jesus så og møtte hver enkelt og lot seg i dette møtet berøre. Deretter handlet han. Det skal vi også gjøre (Jordheim, 2009:16). Gjennom intervjuene var det tydelig at diakonene lot seg berøre og at dette påvirket dem til handling.

2.4.3 Den Hellige Ånd som fornyer

Kirken er en forsamling av mennesker som i Kristi ord og Ånd er samlet til en kropp, satt sammen av ulike lemmer, hver av dem med en funksjon og oppgave med tanke på at hele kroppen og alle dens lemmer skal få det bedre. (Martin Bucer, 1538; i Det lutherske verdensforbund, 2010:29)

Det er en tydelig sammenheng mellom ovennevnte sitat og det området i Plan 07 som omhandler det inkluderende fellesskap. Fellesskapet er avhengig av Den Hellige Ånd og troen på at Ånden skal utruste hvert lem slik at hele kroppen kan fungere så godt som mulig. Ved at menigheten sees som ett handlende legeme, kan kirkens omsorgstjeneste forstås som en del av hele menighetens liv og fellesskap (Fanuelson, 2009:150). Slik blir det viktig at flest mulig blir inkludert og deltar aktivt i fellesskapet. Alle har noe å bidra med. Vi kan stole på at Ånden utrufter oss i den tjeneste vi er kalt til.

3 TEORIDEL B

I denne teoridelen vil det bli redegjort for teori som spesielt omhandler diakoniforståelse i tråd med Plan 07. Dette er teori som sier mye om kirkens identitet på det diakonale området i dag. Det er definisjonen på diakoni i Plan 07 som i stor grad ligger til grunn for den tematiske inndelingen i ulike avsnitt.

3.1 NY TJENESTEFORSTÅELSE

Med Plan 87 var det i stor grad mennesket som sto i sentrum både som utøver av og som mål for det diakonale arbeidet. Med Plan 07 utvides diakonibegrepet slik at diakoni blir å forstå mer som en tjeneste for medmennesket og skaperverket og også en tjeneste for Gud (Jordheim, 2009:13-15). Noen mener imidlertid at diakonibegrepet nå har blitt for vidt. Einar Aadland (2009) spør om horisontutvidelsen av diakoniens ansvarsområde som følge av Plan 07 fører til økt engasjement og innsats i diakonal virksomhet, eller om den øker avstanden mellom idealene og de reelle praksismulighetene i for stor grad. Han mener at det kan virke som Kirkerådet har hatt vanskeligheter med å sette grenser for oppdraget. Ikke bare skal diakonien ha ansvaret for mennesker i nød, men diakonien skal også ha ansvaret for hele skaperverket med sitt biologiske mangfold og verdenssamfunnets komplekse sosiale og økonomiske strukturer. Faren ved å utvide perspektivet på diakoni fra det tidligere omsorgsfokuset til et sosialt og moralsk ansvar som kan virke grenseløst, er at diakoniens identitet og særskilte oppdrag utvannes (2009:159-161).

Kari Jordheim (2009) sier at selv om ikke nød nevnes eksplisitt i definisjonen i Plan 07, må en forstå den utvidede forståelsen av diakoni i nær sammenheng med ansvaret for mennesker i nød. Det å ha ansvaret for skaperverket og det å kjempe for rettferdighet nettopp er en del av det å skape nye livsmuligheter for de som er i nød (2009:14). Slik blir det mulig å forstå diakonibegrepet som utvidet uten å forstå det som utvannet.

3.2 DIAKONI ER SOM EVANGELIET I HANDLING

Som følge av Plan 07 er diakoni nå å forstå som evangeliet i handling, det vil si som delaktig i selve evangelieformidlingen. Tidligere var det vanlig at diakoni var å forstå mer som en bekreftelse på det verbale budskapet.

3.2.1 Diakoni som delaktig i selve evangelieformidlingen

Plan 07 definerer diakoni som evangeliet i handling. Det vil si at man ikke lenger kan forstå diakoni som en konsekvens eller som en følge av evangelieforkynnelse. Sagt på en annen måte kan en ikke lenger forstå diakoni som konsekutivt. Ved at diakoni defineres som evangeliet i handling, må diakoni derimot forstås som konstitutiv. Det vil si at diakonien har del i selve evangeliet. Dette vil videre si at diakonen er delaktig i selve evangelieformidlingen. Denne endringen utgjør selve kjernen den nye planens forståelse av diakoni (Dietrich, 2009:47-49).

Endringen har sin bakgrunn blant annet i Bispemøtets uttalelse om diakontjenesten i 2004:

Evangeliet er Guds ord om frelsen i Jesus Kristus. Guds ord er imidlertid mer enn et rent informasjonsinnhold som formidles til menneskets intellekt. [...] I tråd med denne betraktningssmåte er det ikke unaturlig å anse også diakonal tjeneste som en dimensjon ved Ordet. [...] Omsorgsgjerningen utført i Jesu navn bevitner forkynnelsen – og blir dermed selv en del av forkynnelsen. Vi kan altså tenke om det forkynte Guds ord at dette inkluderer den ”tale” som utgår fra omsorgsgjerningen (Kirkemøte 2004c:4-5).

Ved å forstå omsorgsgjæringer som en måte å tale på, blir utøvelsen av diakoni en dimensjon ved Ordet.

På det senere Kirkemøtet samme år ble det samme vektlagt:

Diakonien, kirkens tjenende holdning og handling, bidrar til at kirkens helhetlige omsorg for mennesket synliggjøres og skaper troverdighet for kirken. Diakonene bidrar som bro og bindeledd gjennom sin synliggjøring av kirkens helhetlige omsorg for mennesket. Gjennom deres arbeid i menighetene blir ”evangeliet synliggjort”, som i synliggjøringen av ord og sakrament. Guds ord forvaltes både gjennom forkynnelse, undervisning og gjennom det at vi synliggjør evangeliet for våre medmennesker gjennom levd liv (Kirkemøtet 2004a:12).

Vi ser over at det diakonale arbeidet synliggjør evangeliet på samme måte som Ord og sakrament synliggjør evangeliet. Omsorgshandling blir ”synlige” ord og kan sammenliknes med dåp og nattverd som ”synlige ord”. Fordi både forkynnelse og diakonal tjeneste må forstås som evangeliet i handling, likestilles tale og handling som ytringsform.

Forståelsen av diakoni som evangeliet i handling står ikke i strid med Luthersk lære.

Rettferdiggjørelse skjer fortsatt ved troen alene og ved nåden alene. I læregrunnlaget i Confessio Augustana⁷ kommer det også tydelig frem at kirkens oppdrag omfatter både

⁷ Confessio Augustana er den augsburgske trosbekjennelsen, som i dag det viktigste bekjennelsesdokumentet i de lutherske kirker (Brunvoll, 1972:32-35).

forkynnelse av evangeliet, forvaltningen av sakramentene og tjenesten og omsorgen for hverandre. Alle er nødvendige for menigheten. Alle er nødvendige for at kirken kan være kirke. Frelsen gitt ved nåden alene står ikke i motsetning til gjerninger som en del av evangelieforkynnelsen og som en nødvendig del av kirkens liv. Rettferdiggjørelsen ved den treenige Guds verk alene svekkes ikke av at omsorgsgjerninger blir en del av forkynnelsen. For kirken sin del består endringen i at den får en større bredde i sin måte å kommunisere på. Som en følge av diakoni som evangeliet i handling blir det naturlig å anse diakonen nettopp som en som bidrar i formidlingen av evangeliet (Dietrich, 2009: 47-51). Diakoni som en aktivitet for spesielt engasjerte eller som en nødvendig oppgave på grunn av sosiale omstendigheter må slik vike for forståelsen av diakoni som en iboende egenskap ved det å være kirke (Det lutherske verdensforbund, 2010:29).

3.2.2 Diakoni som bekreftelse på det verbale budskapet

Einar Aadland (2009) hevder at Jesu forkynnelse er en oppfordring til god praksis. God praksis kan en videre se gjennom diakoniens uttrykksformer. I kraft av å være kirkens kroppsspråk uttrykker diakonien integrerte verdier som bekreftelse på det verbale budskapet. (2009:160). Det Aadland her hevder, forstås å være i tråd med det teologen Lars Østnor fremmet på slutten av 1970-tallet. I følge Østnor er diakoni å forstå som gode gjerninger som skal følge av troen. Dette var en helt vanlig forståelse i kirken helt frem til begynnelsen av 2000-tallet (Dietrich, 2009:47). Slik må handling forstås å komme i etterkant av forkynnelsen. Med Plan 07 er dette en forståelsen en nå må gå bort fra.

3.3 DIAKONI SOM NESTEKJÆRLIGHET

I dette avsnittet vil det gis et innblikk i diakoni som tradisjonell kristen omsorg og den videre utviklingen mot en omsorg som gir rom for mer gjensidighet i den direkte relasjonen mellom mennesker.

3.3.1 En vennlig og snill omsorg

Hjelpeperspektivet har alltid stått sterkt i diakonien. Dette kan begrunnes med utgangspunkt i 1. Mosebok 2, 18. Her hører vi om at det ikke er godt for mennesket å være alene og at mennesket derfor, av Gud, fikk en helper som var ham lik. Nærmere bestemt forteller disse ordene oss at Gud gir mannen en kvinne som er ham lik. Hun skal være hans helper. I et

utvidet perspektiv kan ordene omfatte ikke bare det å *få* hjelp, men også å *være* til hjelp (Nielsen, 2003).

Plan 87 har i stor grad et fokus på det å trøste og hjelpe. Slik kan en lett komme til å forstå noen som givere og andre er mottakere. I dette hjelpeperspektivet er selve omsorgshandlingen ofte preget av å være lavmælt, nær og personlig. I dette forholdet, der den ene tar seg av den andre, kan den ene, ved å være den deltakende og arbeidende part, komme til å ta avgjørelser på vegne av den andre. Dette gjør at den andre lett kan bli passiv. En fare ved dette er at den utøvende part kan overse at den som er i mottakerposisjon også har ressurser og på en verdifull måte kan bidra og delta på egne premisser (Jordheim, 2009). Den relasjonen mellom giver og mottaker som her beskrives, kan i stor grad kan forstås som tradisjonell i kirkelig sammenheng. Kari Karsrud Korslien (2009) hevder at *Tilstandssrapport fra Den norske kirke* (Den norske kirke, 2006) tydeliggjør et skille mellom ”vi” og ”dem”. Gjennom dette skillet blir nøden på en måte kirkens oppgave, mens den det gjelder blir gjenstand for diakoni. Slik kan mennesket bli tingliggjort. (2009:95). Ved å forstå en som giver og en annen som mottaker, oppstår lett en relasjon preget av asymmetri. En slik asymmetri kan, kanskje spesielt på lengre sikt, påvirke mottakerens opplevelse av egen verdighet. For å belyse dette bedre trekker Kari Jordheim (2009) inn en uttalelse fra dialogfilosofen Martin Buber (2003). Buber uttaler at enhver menneskelig relasjon blir ødelagt hvis en reduserer den andre til et ”Det”. (Jordheim, 2009:24). Sturla Stålsett (2004) hevder at menneskets verdighet utgjør et indre fundament. Ved tap av verdighet reduseres i stor grad menneskets mulighet til å utvikle egne evner og til å realisere seg selv (2004:36). Å uttrykke og å praktisere diakoni på parti med verdigheten blir en utfordring (Korslien, 2009:95). Noen ganger er man sterk, andre ganger er man svak, dette er en foranderlighet som ikke rokker ved menneskets verdi (Jordheim, 2009:14).

3.3.2 Gjensidighet

Sentralt i Plan 07 er at ingen skal være objekt for en annen. I stedet er det gjensidighet som i stor grad skal prege nestekjærlighetsbegrepet. Gjensidigheten gjør mennesker til medvandrere som i kortere eller lengre perioder går sammen på livets vei. I dette samværet handler nestekjærligheten om å trøste og hjelpe, men også om å utfordre den andre til å komme med sine ressurser, til å bidra, delta og til å komme med sine talenter (Jordheim, 2009:17).

Det er troen som er grunnlaget for nestekjærligheten, og for å utdype dette forholdet mellom tro og nestekjærlighet siterer Kari Jordheim (2009) i korte trekk Birgit Hilderhavn Ellingsrud

i hennes bok Nestekjærlighet (2007). I sitatene tydeliggjøres at Gud er å finne i ens neste. Et bibelvers i Evangeliet etter Matteus, kapittel 25, vers 40, kaster lys over dette sitatet. Her sier Jesus til menneskene at det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg. Det vil si at det vi gjør mot vår neste, gjør vi mot Gud. Slik er Gud å finne i nesten. Videre skriver Ellingsrud i sin bok at nestekjærligheten krever innsats og disiplin og at den innebærer et valg. Man må være villig til å velge nestekjærligheten. Dette valget vil kreve tid og krefter og anstrengelse. Samtidig vil valget gi mulighet for berikelse både for en selv og nesten (Jordheim, 2009:17). Det vil si at det å velge nestekjærligheten ikke er et enkelt valg. Det å gi åpner imidlertid også opp for muligheten til å ta imot. Både giver og mottaker velsignes av diakonal tjeneste (Det lutherske verdensforbund, 2010:49). Slik oppstår en gjensidighet.

Jordheim (2009) fremmer deltagelse og dialog som to viktige anliggender i Plan 07.

Elementene åpner opp for en subjekt-subjekt-relasjon som gjennom hele planen er svært sentral. Jordheim utdyper denne forståelsen ved å presentere en teori av filosofen Hans Skjervheim. Skjervheim sier at ved å gjøre den andre til et objekt, skaffer en seg herredømme over den andre. Dette kan forhindres ved å la situasjonen en er i preges av en treleddet relasjon; mellom den andre, meg og saken. Slik kan mennesker som møtes ha en sak felles. Denne saken kan danne utgangspunkt for et aktivt engasjement hos begge parter, samtidig som en tar den andres mening opp til ettertanke og diskusjon. (Jordheim, 2009:21). Ved at begge parter forstås som utøvende subjekter åpnes det nettopp opp for en gjensidighet i forholdet mellom de to.

3.3.3 Nød er urettferdig og ujevnt fordelt

For noen ganger er man jo bare mer ressurssterk enn den andre. Jeg trenger ikke å legge meg ned i sølepytten selv om et annet menneske er der. (Diakon D)

Vi ser over at kirken gjennom Plan 07 i noen grad nedtoner hjelpeperspektivet. I stedet fremheves gjensidighet, likeverd og respekt for den andres integritet. Hans Stifoss-Hanssen (2009) mener at det kan ligge en spenning i dette. På den ene siden ser en at nesten ikke skal forstås som en gjenstand. Ei heller brukes som et middel til å dekke egne behov eller opprettholde et maktforhold mellom sterk og svak. På den andre siden står man slik i fare for å miste det empatiske blikket som er sentralt for diakonien. Slik kan en få en tildekking av en verden der en hele tiden ser at nød er urettferdig og ujevnt fordelt. Nøden opptrer ikke slik at

det en gang rammer deg, neste gang meg. Spørsmålet blir hvordan en kan gi adekvat assistanse uten at det andre mennesket objektiviseres (2009: 172).

3.4 DIAKONI SOM INKLUDERENDE FELLESSKAP

I den kristne tro er det grunnleggende at mennesket er skapt til fellesskap. (Jordheim, 2009:22). I Plan 07 presiseres det at fellesskapet skal være inkluderende. Det må legges til rette for at alle mennesker kan få være en del av menighetens storfellesskap.

3.4.1 Plass til alle

Han har bodd her i menigheten lenge og veldig mange kjenner han. Alle synes det er trist at han ikke lenger kan bidra med noe, for han var så oppegående før. På formiddagstreffet sist gang kom jo ekteparet som vanlig. Da sier kona til meg: Du, han spiller munns spill! Kan ikke han få spille en sang i dag? Jo, det blir hyggelig, svarer jeg. Det er en salme og jeg kan akkompagnere, svarer kona. Han hadde visst fått et munns spill i 80-års gave av oldebarna fordi han spilte munns spill da han var liten. Han fikk gå frem sammen med kona si og fortelle at nå skal jeg spille et stykke på munns spill, mens kona i etterkant høytidelig forklarte de andre at et munns spill er et apparatur, det er ikke stort men det er mange toner i det. Så spilte de gjennom salmen to ganger, uten feil. Den applausen som kom etterpå, den var altså så hjertelig. [...] Jeg tror alle som var der synes at det var veldig, veldig vakkert. Det var så riktig! I dette fellesskapet er det takhøyde og rom for alle. Det er lov å være seg selv. Da er det et inkluderende fellesskap. (Diakon B)

Kanskje kreves spesiell tilrettelegging, ekstra støtte eller omlegging av aktiviteter for at alle kan bli inkludert. Mennesker med fysiske eller psykiske funksjonshemninger kan trenge spesiell tilrettelegging for å kunne delta i fellesskapet (Jordheim, 2009:18-22).

3.4.2 Møte med det flerkulturelle samfunnet

Selv om det var et veldig fargerikt miljø ute i bydelen når jeg begynte i jobben, så var det et veldig fargeløst miljø i gudstjenesten. Det var en veldig etnisk norsk menighet. Det virket kunstig, for det er jo også mange innvandrere som er kristne. Etter hvert klarte vi å utfordre noen av disse til å sitte i utvalgene våre og til å være med på å utforme det arbeidet vi gjør. Kristne innvandrere er nå spurt om å være med i gudstjenestevalg og menighetsråd. Da blir det også mer ekte at de er en del av oss. (Diakon B)

Det er en økende erkjennelse i kirken at diakoni ikke er for andre men sammen med andre (Det lutherske verdensforbund, 2010:49). Også de som bor i andre deler av verden tilhører kirkens fellesskap. Disse kan innlemmes i fellesskapet ved vennskapskontakter, misjonsprosjekt, gjensidige besøk, forbønn og ofringer. Det flerkulturelle samfunnet er også en viktig diakonal utfordring i lokalmiljøet. I møtet med det flerkulturelle blir åpenhet, respekt, mot og tillit viktige elementer. En utfordring på dette området blir å se utenfor de allerede etablerte fellesskapene (Jordheim, 2009:18).

3.4.3 Forsoning

I det kristne fellesskapet blir en viktig diakonal utfordring å styrke bånd mellom mennesker. Mange har opplevd brutte relasjoner og det kan være behov for forsoning (Jordheim, 2009:18). Det blir i dette arbeidet viktig at ofre for undertrykkelse får komme med sine historier og med sannheten om fortiden. (Det lutherske verdensforbund, 2010, 44-45). Diakonen kan i den forbindelse, som vi var inne på under redegjørelsen for diakontjenesten i ordkirken, få en ny og viktig oppgave som innebærer en bindeleddsfunksjon mellom kirke/menighet og samfunn (Dietrich, 2009:47).

3.5 DIAKONI SOM VERN OM SKAPERVERKET

Dette feltet er som nevnt før et nytt hovedområde innenfor diakonien. Et særlig globalt⁸ ansvar for skaperverket ligger på oss som tilhører den rike del av verden (Haugen, 2009:114).

3.5.1 Mennesket – både forvalter og en del av skaperverket

Kari Jordheim (2009) omtaler skaperverket som en gave til mennesket. Det er også en oppgave fordi menneskene har ansvaret for å bevare skaperverkets helhet. Med dette ansvaret ufordres vår livsstil og vårt forbruk, fordi vår aktivitet i dag truer skaperverket. Forholdet mellom menneske og natur er i ubalanse. Jordheim gir et innblikk i denne ubalansen ved å trekke inn teori av tidligere biskop Finn Wagle (2007). Wagle hevder at Bibelens to forestillinger om forholdet mellom menneske og natur må fastholdes dialektisk hvis det igjen skal bli balanse i forholdet. Vårt forvalteroppdrag, slik det uttrykkes i skapelsesfortellingen i 1. Mosebok, må videreføres. Samtidig må det sammenfattes med Bibelens fremstilling av mennesket som innved i Guds

⁸ Kjernen i globaliseringsbegrepet synes å være at landegrensene blir stadig mindre viktige som rammer. Slik øker blant annet mulighetene for menneskelig samhandling i sin alminnelighet. Utviklingen og spredningen av digital informasjonsteknologi er en av årsakene til at globaliseringsprosessen er forsterket i vår tid (KISP, 2007:8-9).

skaperverk. Ved å sammenfatte begge disse to fremstillingene tvinges vi til å gi slipp på forestillingen om at vi selv er egenmektige herrer. (Jordheim, 2009:19). Menneskene tilhører skaperverket. Dette skaperverket tilhører Gud (Kirkenes verdensråd, 2006:14). Jordheim (2009) hevder at forholdet mellom menneske og natur først kan komme i balanse når Gud får være øverste Herre. Forvalteroppdraget må utføres under Guds ledelse. Jorden er i dag er preget av at mennesket har sviktet i sitt forvalteroppdrag ved selv å ha vært egenmektig herre. Som en følge av dette lider nå jorden. Samtidig venter den på frigjøring og forvandling. I evangeliet etter Matteus, kapittel 25, vers 35, står det at en har ansvar for mennesker som er syke, hjemløse og fattige. På samme måte kan en si at en har et ansvar overfor skaperverket når det blir sykt og svakt og mangler bærekraft. (Jordheim, 2009:19). Slik får en på dette området et individuelt ansvar.

Miljøarbeid står i fokus overalt i samfunnet i dag, men perspektivet kan i en ikke-kirkelig sammenheng virke mindre basert på menneskets individuelle ansvar. I Vårt Land skriver Håvard Therkelsen den 22.10.10 at statsminister Jens Stoltenberg i boken Klimaparakokset (2010) kommer med følgende uttalelse:

Det er vel og bra at folk sykler til jobben og sparer på strømmen, men det er de store tiltakene – avgifter og lovgivning – som kan redde jorden fra global oppvarming (I følge Therkelsen, Vårt Land, 2010).

Slik kan en bli påvirket til ikke først og fremst å se på miljøarbeid som et individuelt anliggende.

3.5.2 Grønn menighet

Jeg vet ikke hvordan grønn menighet ville bli ivaretatt utenom diakonien. Jeg tror ikke vi hadde blitt grønn menighet hvis ikke diakonien hadde kjempet for denne saken. (Diakon C)

På Kirkemøtets i 1996 ble det i forbindelse med forbruk og rettferd satt fokus på at kirken skulle settes i stand til å bli et handlingsfellesskap, og at det ikke lenger var nok bare å ha riktige holdninger. Menighetene ble oppfordret til å bli grønne menigheter allerede i 1997, og så på nytt igjen i 2006. På Kirkemøtet i 2007 ble det annonsert at klimasaken var hovedsak. Videre ble det hevdet at den brede forankring av arbeid knyttet til miljø, forbruk og rettferd ville avhenge av oppfølging av Plan 07 ute i menighetene (Haugen, 2007:103-110). Slik ble det signalisert at arbeid på dette området var spesielt knyttet til diakoni. Slik ble det også understreket at grønn menighet og diakoni må sees i en nær sammenheng. Det er imidlertid

vanskelig å måle handling som omhandler vern om skaperverket (ibid). Slik kan det bli lettere å prioritere oppgaver som viser resultater på kortere sikt.

3.6 DIAKONI SOM KAMP FOR RETTFERDIGHET

Også dette hovedområdet er som følge av Plan 07 nytt innenfor diakonien. Området må sees i en spesielt nær sammenheng med vern om skaperverket (Jordheim, 2009:19). Både det å arbeide for en rettferdig fordeling av verdens ressurser og det å stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket blir viktig.

3.6.1 Både en reaktiv og en proaktiv tjeneste

I følge Helge Kjær Nilsen (2003) er den som velger å være Gud lik kjennetegnet ved egenskaper som barmhjertig, god, ydmyk, mild og tålmodig. Som begrunnelse for dette knytter han den gammeltestamentlige gudsbildeforståelsen til dåpen i Det nye testamentet. Dåpshandlingen gir selve muligheten for nyskapelse og forvandling ved at det gamle mennesket dør og et nytt blir født. I dette ligger det imidlertid en dobbelthet. Det er både snakk om et ”allerede” og et ”ennå ikke”. Mennesket er nyskapt i dåpen, men bildet avspeiles ennå ikke i nytt liv. Først når mennesket velger å gjøre formaningene i dåpen til handling, kan gudsbildet avspeiles i mennesket. Dåpens formaninger handler nettopp om å være barmhjertig, god, ydmyk, mild og tålmodig. (Nielsen, 2003). Slik kommer en igjen inn på hjelpeperspektivet og den tradisjonelle forståelsen av diakoni. Dette perspektivet sees i stor grad i sammenheng med reaktiv handling og inngår som et viktig element både i Plan 87 og i Plan 07. Den ydmyke holdningen skal bevares og en skal fortsette å hjelpe og gi forskjellige former for omsorg. Utvidelsen av diakonibegrepet gjør imidlertid at diakonien i tillegg til å være reaktiv også skal være proaktiv. Den som innehar den proaktive rollen skal blant annet jobbe for å bekjempe og forhindre urett (Dietrich, 2009:47).

3.6.2 Rettferdig fordeling av verdens ressurser

I forhold til rettferdig fordeling av verdens ressurser ser vi i dag håpløs fattigdom eksistere parallelt med små lommer av rikdom. På verdensbasis dør flere mennesker av fattigdom nå enn noen gang tidligere. Urettferdigheten og ulikheten har antatt nye og mer aggressive former (Kirkenes verdensråd, 2006: forord). Vi kan ikke forholde oss likegyldige til andres fattigdom og lidelse. Nye livsmuligheter må skapes. I et globalt perspektiv blir rettferdig handel, gjeldssanering, klimaspørsmål, og miljø- og ressursbevissthet generelt viktige områder å

fokusere på. Slik kan rettferdighet komme før profitt. (Jordheim, 2009:19-20). I solidaritet utfordres vi til å ta parti med lidende mennesker og skaperverket. Det handler om å være medvandrer, men også om noe mer. Det handler om å stå nær og å støtte. Først når vi erkjenner vår tilhørighet til andre og med skaperverket kan en full solidaritet oppstå (Kirkenes verdensråd, 2006:5-6).

3.6.3 Stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket

I forhold til det å stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket, kan det bli viktig og riktig å heve stemmen, gå på barrikadene og å protestere mot urettferdighet på mange arenaer og på ulike måter (Jordheim, 2009:20). Oppgaven vil kreve både rettferdighetsengasjement og omsorgstjeneste, i et ubrytelig samspill (Johannessen, 2009b:119). Kristne har tidligere vært mest opptatt av individualetikk. Et økt fokus på samfunnsetikk kan åpne opp for at det i diakonalt arbeid kan bygges bredere allianser mellom kristne (Haugen, 2009:104). Kirken anses å stå stødigere hvis den i større grad enn før kan stå sammen i denne kampen.

3.7 UTARBEIDING AV LOKAL PLAN

Plan 07 er kun ment som retningsgivende for utarbeiding av lokale planer i menighetene. Både lokale og globale behov skal tas hensyn til i utarbeiding av lokale planer. Planene skal gjelde for alt diakonalt arbeid som skjer i menigheten.

3.7.1 Diakoni i kontekst

Som det nevnes innledningsvis, lever og handler vi i en bestemt kontekst. Skal diakonien være relevant må en lese kontekst. I analysen av kontekst må en være kritisk og stille spørsmål. Guds inkarnasjon i Jesus Kristus fant sted i en bestemt sosial, økonomisk, politisk, religiøs og kulturell kontekst. Det var i denne konteksten Jesu tjeneste ble formet. Slik må også vår tjeneste formes av vår egen tid. Dette kan gi et utgangspunkt for prioriteringer og formuleringer av mål for felles innsats (Det lutherske verdensforbund, 2010:12-13). Plan 07 er ment å være retningsgivende for menighetene i deres utarbeiding av lokale diakoniplaner. Det er viktig at hver enkelt menighet har en lokal plan, fordi praktisk diakoni er rettet mot lokal hverdag. Både stedet, kulturen og egenarten skal reflekteres i planarbeidet. Samtidig skal perspektivet være globalt (Jordheim, 2009:15)

3.7.2 En plan for alt diakonalt arbeid i menigheten

Det er interessant med den nye diakoniplanen at den skal legge et grunnlag for diakoni alle steder, med eller uten diakonstilling. Det er menighetsrådets ansvar at det drives diakoni. (Diakon A).

Det er menighetsråd og fellesråd som har ansvaret for å trekke opp retningslinjer for menighetens diakonale arbeid, og spesielt menighetsrådet er ment å være sentrale i utformingen av lokal plan. Rådet oppfordres til å samarbeide med kommune, bydel og lokalsamfunn. Samarbeidspartnerne er gjerne tilknyttet offentlig helse og sosialtjeneste, skole, arbeidsliv og fritidsaktiviteter. Det er også viktig å være åpne for nye samarbeidsrelasjoner. Den lokale planen skal ikke være en plan for diakonens arbeidsoppgaver, men for alt diakonalt arbeid som skjer i menigheten. Menighetens diakonale tjenestetilbud er ikke avhengig av at det må være ansatt diakon i menigheten. Mens det tidligere ofte var slik at det var diakonen som engasjerte seg i planlegging og gjennomføring av menighetens lokale plan, blir det nå i større grad diakonens oppgave (i de menigheter som har diakon) å være den som ivaretar alle de utfordringene menigheten har på det diakonale området (Jordheim 2009:15-17).) Fordi den lokale planen er en plan for alt diakonalt arbeid i menigheten blir det spesielt viktig for de ansatte å se verdien i å stå sammen i tjenesten (ibid:25).

4 ANALYSEDEL A

Jeg vil i denne analysedelen først gjøre rede for innhold og hovedlinjer i Plan 87 og Plan 07. Deretter vil de to planene bli sammenliknet slik at det kan utledes nye trekk ved diakoniforståelse og diakonal virksomhet i praksis. Disse trekkene settes videre inn i en teoretisk sammenheng og blir slik vitenskapelig begrunnet.

4.1 REDEGJØRELSE FOR PLAN FOR DIAKONI 1987

I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hovedlinjer og innhold i Plan 87. Jeg skal senere i dette kapittelet sammenlikne planene, men allerede under denne redegjørelsen for Plan 87 vil jeg påpeke enkelte grunnleggende forskjeller i plan 87 og Plan 07. Plan 07 bygger på Plan 87, og det antas at det i 1987 opplevdes som et stort gjennombrudd når diakonien fikk en egen sentral plan. Jeg synes fortsatt Plan 87 er en god plan. Når jeg påpeker grunnleggende forskjeller i de to planene er det imidlertid først og fremst fordi jeg ønsker å påpeke svake punkt i Plan 87 og samtidig tydeliggjøre hvordan Plan 07 ved å ha et litt annet fokus kan oppleves som bedre enn Plan 87. Ved at Plan 07 i noen grad har et endret fokus oppleves den å passe bedre inn i dagens kontekst enn det Plan 87 gjør. Som følge av forandringer i samfunnet synes jeg det var behov for en ny plan.

Plan 87 ble vedtatt av Kirkemøtet i 1987, og ble videre noe revidert i 1997. Planen har forord og er videre inndelt i syv kapitler. Jeg vil i denne redegjørelsen gå igjennom forordet og de fem første kapitlene. De to siste kapitlene bærer preg av å være vedlegg som ikke er av spesiell relevans for denne oppgaven.

Forordet i Plan 87 reiser følgende spørsmål: *”Hvordan kan kirken på best mulig måte leve i tjeneste for mennesker i vår tid?”* Slik ser en med en gang at det er mennesket som står i fokus. Det presiseres videre at planen er ment å være retningsgivende for lokalt planarbeid. I dette arbeidet kreves det at det tas hensyn til lokale forhold.

I kapittel I tydeliggjøres en grunnleggende tenkning omkring menigheten som diakoniens ”sted”, og planen avgrenser seg i stor grad til menigheten som geografisk område. Den verdensvide kirke får ikke oppmerksomhet på samme måte som i Plan 07.

Kapittel II handler om planens grunnlag og innhold. Her presenteres definisjonen på diakoni:

Med diakoni forstås kirkens medmenneskelige omsorg og fellesskapsbyggende arbeid og den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød.

Videre står det at menneskelivet er grunnleggende diakonalt og slik blir diakonien en del av kirkens væremåte. Diakoni er omsorg for mennesket. Med omsorgen forstås praktisk hjelp, støtte og personlig innlevelse i andre menneskers livssituasjon. Tjenesten skal bygge på gjensidighet og respekt for andre. Alle sider ved mennesket er en utfordring og gjenstand for den diakonale tjeneste. Ved å formulere mennesket som en gjenstand ser en at det kan åpnes det opp for at mennesket objektiviseres.

Diakoni er videre i hovedsak orientert ut fra konkret foreliggende nød. Hvis ikke menneskelig lidelse kan avhjelpes eller forebygges, skal den som utøver diakoni ha sitt fokus på å gi mennesker hjelp til å leve med sin smerte. Her ser en tydelig det reaktive engasjementet, mens et eventuelt proaktivt engasjement er mer utydelig.

Planen har et trinitarisk diakonisyn, men ikke så bredt som Plan 07. Gjennom troen på Gud som skaper har mennesker ansvar for hverandre, men ansvaret for skaperverket presiseres ikke på samme måte som det gjøres i Plan 07. Gjennom troen på Jesus som forbilde lærer diakonien sin diakoni. Videre er diakonien er frukt av det nye liv som skapes ved Den Hellige Ånd. Slik ser en at diakonien kommer etter evangelieformidlingen. Alle døpte er kalt til å utøve diakoni, noen er særskilt kalt, men først og fremst er diakoni hele menighetens ansvar. Menighetsråd er pålagt ansvar for diakonalt arbeid i menighetene. Gjennom ”Tjenesteordning for diakoner” reguleres diakontjenesten i menighetene. Ved at spesielt omsorg for nødlidende er et språk som synliggjør Guds omsorg for og kjærlighet til mennesker, kan denne type handling forstås som en del av den totalformidling av evangeliet kirken er kalt til. Slik ser en at diakonal handling også kan være en del av evangelieformidlingen i Plan 87.

Diakonien foregår i stor grad i et individorientert perspektiv, det vil si at arbeidet preges av økonomiske/materielle og medisinske ytelser til enkeltpersoner eller grupper. Å bygge et levende fellesskap med åpenhet mot samfunnet er en viktig del av det diakonale oppdraget. Det er ønskelig med et utstrakt samarbeid med de som i samfunnet har et arbeid som av karakter ligner diakoni. Slik ser man at Plan 87 har et mer snevert syn på hvem som ønskes som samarbeidspartnere enn det Plan 07 har. I Plan 07 virker det ikke som likhet er utslagsgivende for om en kan bli diakoniens samarbeidspartner eller ikke.

Kapittel III handler om mål og oppgaver. Her legges det vekt på at diakoniens mål er at alle mennesker skal ha det de trenger for å leve et menneskeverdig og meningsfylt liv. Alle sider ved menneskelivet sees som en utfordring og på samme måte som i kapittel II nevnes det at

mennesket er gjenstand for diakoniens tjeneste. Diakoniens oppgaver er i planen inndelt i fire virksomhetsfelt som det nå vil bli redegjort for fortløpende.

Under feltet Materielt livsgrunnlag og sosial rettferdighet settes fokuset på de materielle og sosiale forhold mennesker lever under. Alle mennesker skal ha sine grunnleggende materielle behov dekket. Selv om vi i etterkrigstidens Norge har fått en økt levestandard, finnes det mennesker som har lite å leve av. Menigheten utfordres til å arbeide for at både disse og også mennesker i den 3.verden skal få dekket sine materielle behov. Ved å omtale noen mennesker som tilhørende i den 3. verden forstås verden som fragmentert. I Plan 07 ser en ikke denne inndelingen av vår verden og andres verden. Vesentlige årsaker til mye materiell nød ligger i strukturer som fastlåser forholdet mellom ressurssterke og ressursvake. Gjennom forkynnelse og undervisning har kirken ansvar for å tale svake gruppers sak og på den måten søke å påvirke myndigheter og andre parter til å ivareta ansvaret for mennesker på en bedre måte. Her ser en at noen omtales som sterke og noen som svake. Dette kan være en årsak til at Plan 87 kan oppleves som medvirkende til et asymmetrisk forhold mellom to parter.

Virksomhetsfeltet Kontakt og fellesskap fokuserer på menneskets behov for tilhørighet og nærhet. Det å styrke bånd mellom mennesker og å knytte bånd der forhold er gått i stykker er en viktig diakonal oppgave. Menighetene er kalt til å bygge og utvikle levende og inkluderende omsorgsfellesskap der mennesker blir verdsatt ut fra sin egenart og tatt vare på uansett bakgrunn, rase, kjønn, sykdom eller andre forhold.

Virksomhetsfeltet Sjelesorg fokuserer på menneskers forhold til Gud, seg selv og nesten. For diakonien blir det en sentral utfordring å lytte, samtale og å føre mennesker inn i menighetens liv til et trygt og tillitsfullt forhold til Gud. Sjelesørgerens målsetting er å gå et stykke på livsveien sammen med den andre, for å gi støtte og hjelp. Her ser en igjen hjelpeperspektivet som også kan settes i forbindelse med asymmetri.

Feltet Helse- og omsorgsarbeid fokuserer på arbeid for og blant mennesker med fysiske og/eller psykiske lidelser. Helsevesenet oppfordres til å utvide sitt perspektiv på dette feltet. Natur- og miljøforurensning oppleves som negativt fordi det kan ødelegge menneskets helse, og ikke fordi det kan ødelegge skaperverket.

I praksis er det ikke alltid mulig å skille de fire virksomhetsområdene i Plan 87 fra hverandre. De primære oppgavene for menigheten kan i et helhetsspektiv være å yte praktisk hjelp, solidarisk støtte og rådgivning, styrke fellesskapsdimensjonen i gudstjenesten, legge til rette for at mennesker med ulike funksjonshemninger kan delta på arrangementer, miljøarrangementer på tvers av generasjoner og kulturer, organisere kontakttjeneste, åpent tilbud om sjelesorg, organisere åpne samtalegrupper, arbeide for støtte og avlastningstiltak,

bidra til et verdig liv for institusjonsbeboere og for øvrig forebyggende arbeid. Slik ser en mange likhetstrekk med Plan 07, noe som gjør det tydelig at Plan 07 bygger på Plan 87. Kapittel IV handler om planlegging og samarbeid. Her presiseres det at det i lokalt planarbeid blir vesentlig å foreta en prioritering av oppgaver innen hvert virksomhetsområde. Representanter fra ulike grupper/brukergrupper, menighetsråd, stab og mennesker med spesiell kjennskap til arbeidsfeltet bør gis anledning til å delta i planarbeidet. Ved at menighetsrådet skal gis anledning til å uttale seg ser en at menighetsrådet har mindre ansvar for lokalt planarbeid med Plan 87 enn med Plan 07. Kapittel V omhandler konsekvenser. Her presiseres det at diakoni er både en holdning og en livsform der man villig deler av sitt liv med andre og samtidig tar i mot det andre har å gi. I et helhetlig perspektiv skal diakonien gjennomsyre hele kirkens liv (Kirkerådet, 1987:1-15).

4.2 REDEGJØRELSE FOR PLAN FOR DIAKONI 2007

Plan for diakoni 2007 ble vedtatt av Kirkemøtet i november 2007. Planen har forord og er videre inndelt i fem kapitler. I siste del av planen foreligger flere vedlegg. Stoff som spesielt omhandler de fire diakonale hovedområdene finnes både i kapittel 2 og i kapittel 4 i Plan 07. Jeg gjengir ikke innholdet på disse områdene da dette er stoff som det allerede er redegjort for i denne oppgavens teoridel B. Det er tidligere også redegjort for lokalt planarbeid, så dette arbeidet nevnes derfor bare kort.

I innledningen nevnes den norske kirkes visjon som handler om å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Denne visjonen kan som tidligere nevnt sees i sammenheng med Plan 07. Mellom forordet og kapittel 1 kommer visjonen for Den norske kirkes diakonale tjeneste som lyder som følger: ”*Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste*”.

I kapittel 1 presenteres definisjonen på diakoni:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Gjennom definisjonen gis en ønsket retning for diakonien i årene som kommer.

Kapittel 2 handler om diakoniens teologiske grunnlag. Her kommer det frem at Den norske kirke forstår seg selv som en tjenende kirke og at diakonien er et kjennetegn ved det samlede

oppdraget kirken har. Videre presenteres planens trinitariske diakonisyn som, som tidligere nevnt, også presiserer ansvaret for verden og skaperverket.

Kapittel 3 omhandler den diakonale kirke og det diakonale oppdragets ulike arbeidsformer. Det presiseres at diakoni ikke bare er aktiviteter og tiltak, men også utgjør en dimensjon som kommer til uttrykk på forskjellige måter; gjennom gudstjenestefeiring, forkynnelse, trosopplæring og barne- og ungdomsarbeid. Kirken er spesielt kalt til å møte menneskers åndelige og religiøse behov.

Kapittel 4 omhandler diakonale utfordringer i praksis og lokalt planarbeid. Først redegjøres det for ulike kirkelige råds spesielle diakonale ansvar. Videre i kapittelet redegjøres det for de fire diakonale områdene.

Kapittel 5 omhandler konsekvenser. Det er på bakgrunn av lokale planer at det kan skje en videreutvikling av diakoni i menigheten. For ny innsikt på det diakonale feltet finnes gode håndbøker og andre hjelpemidler. Dette fagstoffet anses å være av stor betydning fordi den nye tjenesteforståelsen inneholder såpass mye nytt. Samtidig presiseres det i planen at det blir viktig at menigheten setter av økonomiske midler til kursing og veiledning av ledere, både ansatte og frivillige.

Det første vedlegget omhandler plan og ledelse. Dette kapittelet fremstår i stor grad som en oppsummering på hvordan planen så langt legger føringer for lokalt planarbeid.

Menighetsrådet kan som tidligere nevnt enten selv styre det diakonale arbeidet direkte eller opprette et diakoniutvalg. Alle de ansatte må bidra til å realisere at diakonien blir en del av hele menighetens liv. Diakonen har ansvar for å lede menighetens diakonale engasjement og bidra til at planer og prioriteringer blir realisert. (Kirkerådet, 2007:1-28)

4.3 SAMMENLIKNING AV PLAN FOR DIAKONI 1987 OG PLAN FOR DIAKONI 2007

Jeg skal i dette avsnittet sammenlikne Plan 87 og Plan 07 for mer nøyaktig å finne likheter og forskjeller i diakoniforståelse og diakonal virksomhet i praksis. Sammenlikningen skjer i stor grad etter hovedlinjene i Plan 07. Under hvert av emnene som tas opp kommer det som oftest først frem hva Plan 07 sier om emnet. Så kommer det frem hva Plan 87 sier om emnet. Så påpekes eventuelle likheter og forskjeller, som videre settes inn i en teoretisk sammenheng. Slik gis diakoniens nye utviklingstrekk en vitenskapelig begrunnelse.

4.3.1 Definisjonene

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

De fire hovedområdene i definisjonen i Plan 07 er nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet (Kirkemøtet, 2007: 9).

I definisjonen i Plan 87 er det fellesskapsbyggende arbeid og mennesker i nød som står i fokus (Kirkemøtet, 1987:2).

Her ser man flere forskjeller. Definisjonen i Plan 87 fokuserer på mennesket. Definisjonen i Plan 07 fokuserer på mennesket og skaperverket. Definisjonen i Plan 87 fokuserer på nød. Definisjonen i Plan 07 fokuserer mer på det å kjempe for andres rettferdighet. Slik ser en at selv om ikke nød omtales i definisjonen i Plan 07, så er nød allikevel indirekte med i forståelsen av hvem diakonien skal rettes mot. Samtidig legitimeres at diakonien kan rettes mot alle. Dette er i tråd med det Kari Jordheim (2009) hevder da hun sier at selv om nød er tatt ut av definisjonen, er dette området fortsatt viktig.

Et nytt trekk ved diakoniforståelse på dette området blir derfor at kamp for rettferdighet og vern om skaperverket må sees som egne hovedområder. Dette betyr imidlertid ikke at en skal slutte å gi nøden oppmerksomhet.

4.3.2 Diakoni som evangeliet i handling

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

Plan 07 definerer diakoni som evangeliet i handling (Kirkemøtet, 2007:9), og sier på den måten noe om hvordan en skal forstå kirkens oppdrag og den tjenende kirke.

I Plan 87 står det at diakonien lærer sin diakoni gjennom Jesus som forbilde, og at kirkens arbeid for menneskeliv og livskvalitet er et synlig vitnesbyrd om evangeliet (Kirkemøtet, 1987:3).

Her ser man en forskjell. Ved at diakoni med Plan 07 kan forstås som evangeliet i handling har diakoni del i kirkens helhetlige oppdrag med å kunngjøre evangeliet om Kristus i ord og handling (Kirkemøtet, 2004c:6).

Også i Plan 87 kunne en forstå diakoni som delaktig i selve evangelieformidlingen. Det står i planen at budskapet ikke formidles ved verbal formidling alene, men også ved kirkens medmenneskelig omsorg. Den medmenneskelige omsorgen blir på den måten å forstå som et språk som synliggjør Guds omsorg for og kjærighet til mennesker. (Kirkemøtet, 1987:4). Slik kan diakoni i den gamle planen forstås som både en følge av evangelieforkynnelsen og som del i selve evangelieforkynnelsen.

Det nye trekket ved diakoniforståelsen på dette området blir at diakoni ikke lenger kan forstås som en følge eller som en konsekvens av evangelieforkynnelsen. I stedet må diakoni forstås som konstitutivt, og som en del av det å forkynne evangeliet. (Dietrich, 2009:48).

4.3.3 Diakoni som nestekjærlighet

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

I Plan 07 står det at gjensidighet, likeverd og respekt for den andres integritet er byggesteiner i nestekjærlighetsbegrepet. (Kirkemøtet, 2007:9-10).

I Plan 87 står det at diakonien er bygget på gjensidighet og respekt for andre menneskers integritet. Alle sider ved mennesket er en utfordring og en gjenstand for diakoniens tjeneste (Kirkemøtet, 1987:3). Videre står det også at en vesentlig årsak til mye materiell nød blant annet ligger i det fastlåste forholdet mellom ressurssterke og ressursvake.(ibid:7).

Begge planene fokuserer på gjensidighet og respekt. Det er likt.

Forskjellen er at en gjennom ordlyden i Plan 87 kan komme til å assosiere mennesket med en gjenstand. Dette kan som tidligere nevnt danne grobunn for en tingliggjøring av mennesket.

Ved at Plan 87 omtaler partene som sterke og svake får man en ytterligere markering av at den ene er mindre enn den andre. Dette ønsker en seg bort fra med Plan 07. Her omtales likeverd som en av byggesteinene i nestekjærlighetsbegrepet og slik legges forholdene i større grad til rette for symmetri i forholdet mellom giver og mottaker.

Nestekjærlighet innebærer en gjensidighet som gjør mennesker til medvandrere. I relasjonen mellom to mennesker skal ingen være objekt for en annen (Jordheim, 2009: 17-24).

Det nye trekket ved diakoniforståelse på dette området blir at relasjonen mellom giver og mottaker i større grad enn før preges av gjensidighet.

Nytt trekk ved diakonal virksomhet i praksis:

Sjelesorgsarbeid er et eksempel på praktisk virksomhet som kan la seg påvirke av dette nye trekket.

Sjelesorg er i følge Plan 07 fortsatt sentralt, men samtidig spørres det om diakonien kan gi muligheter for en rådgivningstjeneste, gjerne for unge i vanskelige valgsituasjoner (Kirkemøtet, 2007:18). Ved å sette sjelesorg i forbindelse med rådgivning, kan sjelesorg i større grad forstås som en samtale på et mer gjensidig nivå.

I Plan 87 står det at det er sjelesørgerens oppgave med basis i Guds ord å hjelpe det enkelte menneske (Kirkemøtet, 1987:9). Her ser vi nettopp hjelpebegrepet som i noen grad nedtones i Plan 07.

Begge planene omtaler sjelesorgssamtalen som en viktig diakonal arbeidsoppgave. Det er likt. Forskjellen er at en i sjelesorgssamtalen eller en til en samtalen med Plan 07 ønsker at den andre skal delta mer aktivt enn tidligere.

I dette samværet handler nestekjærligheten om å trøste og hjelpe, men også om å utfordre den andre til å komme med sine ressurser, til å bidra, delta og til å komme med sine talenter (Jordheim, 2009:17).

Som et nytt trekk ved praktisk virksomhet på dette området kan en derfor si at den tradisjonelle sjelesorgssamtalen nedtones.

4.3.4 Diakoni som inkluderende fellesskap

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

I Plan 07 står det at fellesskapet har plass til mangfoldet og sørger for at ingen faller utenfor (Kirkemøtet, 2007:18). Den enkelte skal både se og bli sett (ibid:10). En gjensidig og likeverdig utveksling på tvers av landegrenser blir mulig gjennom vennskaps- og kulturkontakter (ibid:20).

I Plan 87 står det at isolerte og avviste skal få den behandling, omsorg og pleie som de har behov for (Kirkemøtet 1987:10). Diakonien skal gi mennesker hjelp til å leve med sin smerte (ibid:3) Møtet med mennesker i den 3.verden sees som en utfordring (ibid:7).

Begge planene fokuserer på fellesskap. Dette er likt.

En forskjell er at mens en i Plan 87 ser det tydelige og tradisjonelle skillet mellom ”vi” og ”dem” eller mellom ”jeg” og ”du”, så har Plan 07 i stedet fokuset på det store inkluderende fellesskapet der alle er med som likeverdige parter. Dette sees også i forhold til synet på verden, der Plan 87 snakker om at noen lever i en annen verden, men Plan 07 snakker om at vi alle lever i den samme verden.

Med forståelsen i Plan 07 blir det viktig å se utenfor de etablerte fellesskapene. Det må legges til rette for at alle mennesker, uansett alder og funksjonsnivå, kan være en del av menighetens storfellesskap. Også de som bor i andre deler av verden tilhører kirkens fellesskap (Jordheim, 2009:18).

Det nye trekket ved diakoniforståelse på dette området blir derfor at forståelsen av fellesskapet i stor grad utvides fra et en til en fellesskap mellom giver og mottaker til i større grad å omhandle grupper og store fellesskap.

Nytt trekk ved diakonal virksomhet i praksis:

I Plan 07 står det at fellesskap kan bygges på ulike måter. Arbeids- og interessefellesskap, nabofellesskap og selvhjelpsgrupper er eksempler på dette (Kirkemøtet, 2007:19). Det står også at arbeidet med å ivareta grunnleggende verdier i samfunnet vil innebære et utstrakt samarbeid og en samordning av ulike tjenester (ibid:13).

I Plan 87 hevdes det at kirken har ansvar for å tale svake gruppers sak og dermed prøve å påvirke myndigheter og andre parter til å ivareta ansvaret for mennesker på en bedre måte (Kirkemøtet, 1987:7).

Det er en tydelig forskjell mellom de to planene på dette området. Med Plan 87 blir grensen mellom kirke og samfunn svært tydelig ved at kirken skal påvirke andre til å ivareta et ansvar på en bedre måte. Slik blir det ikke snakk om hva vi kan gjøre sammen men i stedet hva andre bør gjøre. Med Plan 07 ser en et økt fokus på samarbeid med samfunnet for øvrig. Slik blir grensen mellom kirke og øvrig lokalmiljø mindre tydelig. En samordning av tjenester blir viktig og slik blir diakonen i større grad en som organiserer eller som deltar i organisering.

Som et nytt trekk ved praktisk virksomhet på dette området får diakonen en ny funksjon som brobygger eller som bindeledd mellom kirke og samfunn (Dietrich, 2009:47).

4.3.5 Diakoni som vern om skaperverket

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

I Plan 07 tydeliggjøres forståelsen av dette området i diakonien spesielt med følgende formulering: *”Vern om skaperverket er en del av Guds forvalteroppdrag og innebærer et ansvar for å bevare hele skaperverkets integritet”* (Kirkemøtet, 2007:10).

Menneskene tilhører skaperverket. Dette skaperverket tilhører Gud (Kirkenes verdensråd, 2006:14). Mennesket er satt til å være forvalter av Guds skaperverk, men er også selv innved i skaperverket (Jordheim, 2009:19).

Skaperverket er ikke et objekt. Skaperverket snakker med sin stemme og det forteller at det lider. En må forstå forholdet mellom menneske og skaperverk som et subjekt-subjekt-forhold der begge parter har rett til å bli tatt på alvor.

Til syvende og sist er det imidlertid Gud som er øverste herre (ibid).

Det nye trekket ved diakoniforståelse på dette området blir at det å verne om skaperverket forstås som en del av Guds forvalteransvar. Ansvarer innebærer å bevare hele skaperverkets integritet.

Nytt trekk ved diakonal virksomhet i praksis:

I Plan 07 står det at det i praksis vil være viktig å være konsekvent og kritisk til det en fortar seg i egen hverdag. Hverdagens utfordringer kan også tas med inn i gudstjenesteliv og

liturgisk språk. (Kirkemøtet, 2007:21). Det er ikke nok at det står i sentrale og lokale planer at en skal verne om skaperverket. Hvis det ikke gjøres noe vil det heller ikke skje noe. Plan 07 påpeker hver og ens individuelle ansvar.

Slik vil arbeid knyttet til miljø, forbruk og rettferd i stor grad avhenge av oppfølging av Plan 07 ute i menighetene (Haugen, 2007:103-110).

Det nye trekket på dette området blir derfor nettopp å være konsekvent og kritisk til det en fortar seg i egen hverdag. Hverdagens utfordringer kan med fordel tas med inn i gudstjenesteliv og liturgisk språk.

4.3.6 Diakoni som kamp for rettferdighet

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

I plan 07 står det at kampen for rettferdighet innebærer å stille seg ved siden av medmennesket i aktivt engasjement (Kirkemøtet, 2007:10).

Dette engasjementet handler om å stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket (Jordheim, 2009:20) Det er ikke tilstrekkelig at de som opplever urettferdighet "bare" inkluderes i kirkens fellesskap. Da kan det store "vi" i kirken komme til å tilsløre vanskelige livssituasjoner (Korslien, 2009:92).

Slik kommer en inn på det nye trekket ved diakoniforståelse på dette området. Kirken skal ha et proaktivt engasjement i forhold til å bekjempe og forhindre urett (Dietrich, 2009:47).

Nytt trekk ved diakonal virksomhet i praksis:

I Plan 07 hevdes det at en ikke kan stille seg likegyldig til mennesker som kjemper for livet og det oppfordres blant annet til solidaritetsarbeid (Kirkemøtet, 2007:23).

I Plan 87 spørres det hvordan menighetene kan spille en mer aktiv rolle når det gjelder å solidarisere seg med vanskeligstilte personer/grupper i nærmiljøet. (Kirkemøtet, 1987:7)

Begge planene er opptatt av solidaritetsarbeid. Dette er likt.

Forskjellen er at mens en før i stor grad hadde størst forutsetninger for å føle tilhørighet til nærmiljøet, kan en i dag, blant annet som følge av globaliseringen føle tilhørighet til hele verden.

Først når en erkjenner en tilhørighet til andre og med skaperverket kan en full solidaritet oppstå (Kirkenes verdensråd, 2006:6).

Et nytt trekk ved praktisk virksomhet på dette feltet blir derfor at solidaritetsarbeid foregår på et bredere felt enn før.

4.3.7 Lokalt planarbeid

Nytt trekk ved diakoniforståelse:

I Plan 07 står det at den lokale planen skal være retningsgivende for menighetens diakonale arbeid (Kirkerådet, 2007:26).

I Plan 87 står det at den lokale planen skal være en hjelp for den eller de medarbeidere som har et særlig ansvar for å lede menighetens diakonale arbeid (Kirkerådet, 1987:13).

Ved at den lokale diakoniplanen som følge av Plan 07 skal handle om alt diakonalt arbeid som skjer på vegne av menigheten, ser vi en forskjell mellom de to planene. Kari Jordheim (2009) poengterer nettopp dette ved å hevde at Plan 07 ikke er en plan for diakonen spesielt, men for alt diakonalt arbeid som skjer i menigheten.

Videre står det i Plan 07 at hvis ikke menighetsrådet styrer det diakonale arbeidet direkte, kan det opprettes diakoniutvalg (Kirkerådet, 2007:26).

I Plan 87 står at menighetsrådet skal gis anledning til å delta i planarbeidet og komme med synspunkter på konkrete forslag (Kirkerådet:1987:13).

Her ser vi en forskjell mellom retningslinjene i de to planene. Med Plan 07 er det menighetsrådet som skal styre menighetens diakonale arbeid, mens menighetsrådet med Plan 87 skal gis anledning til å delta. Det vil si at med Plan 07 utvides rådets rolle fra å være et deltakende organ til å være det organet som sitter med hovedansvaret for å legge planer som skal gjøre at menigheten som helhet kan forstås og oppleves som diakonal. Dette er på linje med det Kari Jordheim hevder når hun sier at Plan 07 skal være en rammeplan som er ment som retningsgivende for menighetsrådene i deres arbeid med å lage lokale planer (2009:15).

Som nye trekk i forståelse av lokalt planarbeid ser en at lokal plan skal gjelde for alt diakonalt arbeid som skjer på vegne av menigheten. Det er menighetsrådet som har ansvaret for at det utarbeides lokale diakoniplaner.

Nytt trekk ved diakonal virksomhet i praksis:

Det ovennevnte trekket ved diakoniforståelse vil indirekte si at diakonen har mindre å gjøre i forhold til utarbeiding av lokal diakoniplan.

Det nye trekket på dette området blir derfor at diakonen i større grad enn før skal være den som ivaretar de praktiske utfordringene menigheten har på det diakonale området (Jordheim, 2009:16).

5 ANALYSEDEL B

I dette kapittelet vil funn fra de seks intervjuene med diakonene tematisk bli gjort rede for. Kapittelet er inndelt i ni ulike temaer. Under hvert av temaene gis et innblikk i hva diakonene i hovedsak sier om emnet. Jeg har forsøkt å skape et nyansert bilde under hvert tema. Ulik lokal kontekst kan for eksempel være en medvirkende årsak til nyanseforskjellene.

5.1 NY DEFINISJON – ENDRET TJENESTEFORSTÅELSE

Alle diakonene hadde noe å si om definisjonen i Plan 07. De mente i stor grad at den nye definisjonen er med på å tydeliggjøre hva diakoni er. Samtidig mente de at ordet nød ikke lenger passer inn i definisjonen på diakoni.

5.1.1 En større tydeliggjøring av hva diakoni er

Einar Aadland mener at det utvidede perspektivet på diakoni kan medføre at diakoniens særskilte oppdrag utvannes. Han sier også at oppdraget nå kan virke grenseløst. Det gjør at diakonibegrepet kan fremstå som uklart, uten faste rammer. Diakonene er imidlertid i stor grad uenig i dette. Deres uttalelser går mer i retning av at utvidelsen tydeliggjør hva diakoni er og at den nye definisjonen skaper tydelige rammer om begrepet.

Diakon A sier at hun synes den nye planen spisser diakonien mer enn den gamle definisjonen gjør og at de fire områdene er veldig styrende for hva som skal gjøres. Den evner å motivere og den sier noe om hva diakoni skal være.

Med ny plan fikk jeg en ny legitimitet til å si at det jeg synes er diakoni, der er virkelig diakoni. Den diakoniforståelsen vi hadde tidligere fungerte ikke. (Diakon A)

Diakon B sier at det nye fokuset på diakoni er en gave som har gjort diakonien mer synlig.

Diakon E sier at den nye definisjonen passer til det som i dag gjøres og også til det som har blitt gjort de siste årene.

Noen av diakonene mener imidlertid at jo flinkere de er til å få inn alt nytt, i større grad må noe av det gamle tones ned. Diakon C sier i den forbindelse at sjelesorgsarbeid er et eksempel på tradisjonelt arbeid som kanskje må tones noe ned.

Det har skjedd en forandring i forholdet til fokuset på sjelesorg, det ser man også i den nye planen. Før telte vi også på årsmeldingen hvor mange sjelesorgsamtaler vi hadde hatt. Det gjør vi ikke lenger. [...] Jo flinkere vi er til å få diakonien inn i alt som skal engasjere oss, er det også noe som må tones ned. Det kan nok gå utover sjelesorgsdelen. Signalene som ny plan gir ved å tone ned sjelesorg tror jeg påvirker oss. (Diakon C)

Slik får en et inntrykk av at definisjonen på diakoni passer til det folk forstår som diakoni, men at noe av det som tidligere tok mye tid nå må nedtones noe.

5.1.2 Nød passer ikke lenger inn

Kari Jordheim (2009) sier at selv om ikke nød nevnes eksplisitt i definisjonen i Plan 07, må en forstå den utvidede forståelsen av diakoni i nær sammenheng med ansvaret for mennesker i nød. De fleste av diakonene hadde synspunkter på dette området.

Diakon D sier at det er bra at diakoni ikke lenger bare handler om mennesker i nød. Slik blir det lettere å legitimere at hun ønsker å bry seg om alle menneskers behov.

Diakon E synes det er greit at nøden er tatt ut som eget ord i definisjonen, fordi fokuset er nytt. Ved å fokusere på vern om skaperverket og kamp for rettferdighet er det et håp om at nøden kan reduseres. Da trenger ikke lenger ordet nød fremheves i definisjonen. Dette støttes av Diakon A som sier at ”*alt henger sammen*”.

Diakon F sier at nød ikke lenger passer inn i definisjonen fordi diakonien jobber mindre med nød i lokalmiljøet nå enn før. Hun tror det kan skyldes at nøden er så skjult. Men nøden er bak fasadene og kirken vet om den. Det er imidlertid vanskelig å få gjort noe med den, for folk går kanskje heller til familierådgivning, helsesøster eller psykiater. De kommer ikke til kirken når de er i nød.

Slik får en et inntrykk av at diakonene mener at ordet nød ikke lenger passer inn i definisjonen på diakoni. Det skyldes i stor grad at fokuset er nytt og at diakoni handler like mye om å forebygge nød som å arbeide direkte med å lindre nød.

5.2 DIAKONI SOM DELAKTIG I EVANGELIEFORMIDLINGEN

Med Plan 07 kan handling likestilles med ord når evangeliet skal formidles. Det var stor enighet blant diakonene om dette.

Diakon A sier at det var den nye planen som gjorde henne spesielt oppmerksom på at diakoni er evangeliet i handling.

Nå er det tydelig at diakoni er evangeliet i handling og det gjør den nye definisjonene så mye bedre enn den gamle. (Diakon A)

Diakon B sier at det med ny definisjon presiseres at diakoni er evangeliet i handling. Det er slik hun har tenkt hele tiden.

Kirka forkynner med ord og forkynner med handling. Diakonien skal ta seg mest av handling, selv om vi også forkynner med ord. For oss er det handling som står i fokus og som kommer først. (Diakon B)

Diakon D sier at diakoni som evangeliet i handling betyr at diakoni har fått en økt status. Nå venter hun på neste skritt i denne saken.

Det er veldig bra at diakoni har fått denne definisjonen. At den har fått den statusen. Men så igjen er det jo veldig frustrerende at det er fine ord, men at det ikke gjøres noe. Da kommer en jo inn på det med ordinasjon av diakoner og embetsforståelsen. (Diakon D)

Diakon F sier at det er en nydelig formulering i definisjonen at diakoni er evangeliet i handling. Den løfter hun veldig gjerne frem.

Nå har vi fått en formulering som sier at evangeliet er både ord og handling. Vi kjemper jo litt innen det å få forståelse for at det er så sterk forkynnelse i handling at det faktisk kan likestilles med ord. Men dette er jo ikke nedfelt som vanlig forståelse i vår kirke. Der har du jo også dette med deltakelsen i gudstjenesten og samarbeidet med prestene og det med at bispedømmet hele tiden snakker om kirken og prestene. Da blir jo kirken prestene, i stedet for at man hele tiden sier prester og diakoner. Slik kunne man få frem ord-handling, ord-handling. Vi henger fortsatt veldig igjen i dette at vi er så avhengig av ord og bruker ord så mye. Jeg er glad for formuleringen i definisjonen, den må vi bare verne om. (Diakon F)

Gjennom sitatene over ser en at alle diakonene forstår diakoni som evangeliet i handling. De var også tydelige på at det å utøve diakoni var en del av kirkens oppdrag.

5.3 DIAKONI OG GJENSIDIGHET

Hans Skjervheim hevder at det å ha en felles sak kan danne utgangspunkt for et aktivt engasjement hos begge parter. Skjervheim tenker kanskje i den forbindelse mest på samtalen mellom to parter, men teorien hans kan like gjerne forstås i sammenheng med annen type

aktivitet, for eksempel forskjellig type frivillig arbeid. Mange av diakonene satt nettopp gjensidighetsbegrepet i sammenheng med frivillighet. Frivilligheten kan skape et aktivt engasjement som nettopp kan danne utgangspunkt for gjensidighet. Det kommer imidlertid frem fra sitatene at det er krevende å skape gjensidighet i forhold til frivillige.

Diakon A sier at diakoni handler mye om å hjelpe andre som har det vanskelig. I den forbindelse er menigheten avhengig av frivillig innsats.

Jeg har helt sikkert objektivisert mennesker når jeg har forsøkt å få de til å gjøre noe eller for å få de til å gjøre en innsats. Sånn tror jeg helt sikkert at det er ennå.
(Diakon A)

Diakon C sier at de begynte med gudstjenesteteam for et par år siden og at disse teamene har ansvaret for gudstjenesten. Videre sier hun at hun i frimodighet går ut og utfordrer alle i menigheten til å delta aktivt i diakonalt arbeid. Det kan imidlertid være vanskelig å finne noe som passer for alle.

Jeg og staben ser ulikt på ting. Jeg vil at gudstjenesteteamene skal være åpne. Da kan vi plassere inn folk som vil være med å ta ansvar og teamene kan bli så store som de bare vil. De andre vil at teamene skal ha en begrenset størrelse og at hver og en i teamet skal ha faste ansvarsoppgaver. Hva er det vi er redde for? (Diakon C)

Diakon D forteller at noen ganger har den frivillige på det aktuelle tidspunktet så dårlig med ressurser at det kan bli vanskelig å finne arbeidsoppgaver.

Det fører jo til at jeg av og til har dratt inn et menneske i fellesskapet, hvor de andre i staben har tenkt at dette er et menneske vi ikke kan bruke. Sånn har jeg faktisk tråkket i salaten noen ganger. Akkurat på det tidspunktet var det kanskje så dårlig med ressurser der at det gikk litt dårlig. (Diakon D)

Diakon E sier at det er vanskelig å finne frivillige som kan gjøre en innsats på dagtid.

Men jeg har frivillige med, men kan ikke basere meg på at de alltid kommer. Det letter meg veldig når de frivillige kommer, de rydder og vasker opp. Men de har jo veldig behov for det sosiale og å bli sett av meg. På den måten blir det jo også ekstra jobb.
(Diakon E)

Diakon E kommer videre inn på sin forståelse av en til en samtalen. Hun forteller at det i disse samtalene fokuseres på livsmestring hos den andre.

Folk kommer ofte til en konklusjon bare ved å snakke selv. De må bare få uttalt ordene og ha en som lytter. Bare det gir ofte styrke slik at de kan gå hjem og gjøre noe, det sier mange. Neste gang de kommer sier de ofte: Nå har jeg klart å gjøre det jeg sa sist!
(Diakon E)

I dette tilfelle strekker diakon E seg langt for å oppnå en gjensidighet. Hun strekker seg kanskje så langt at hun nesten selv kan fremstå som passiv. Imidlertid kan en jo også se på det å lytte som en god egenskap og en viktig aktivitet.

Det tredje punktet diakon E kommer inn på når det gjelder gjensidighet er forholdet til en rusavhengig som har forsøkt å tigge penger på kirkekaffen. Menigheten har gitt ham forbud mot dette fordi det handler om at en i forholdet til andre skal både gi og motta. De har imidlertid funnet en løsning på problemet. Jeg kommer tilbake til dette under drøftningsdelen senere i oppgaven.

Diakon F kommer i forbindelse med gjensidighet inn på forholdet til vennskapsmenigheten og forteller at det i menigheten snakkes om at dette forholdet kan fremstå som ensidig fordi vennskapsmenigheten først og fremst forstås som en mottaker. Her kan en på en måte trekke linjer til det diakon E er inne på ovenfor når hun sier at det ikke bare er en av partene som skal motta. Diakon F lurte på hvordan gjensidigheten kan bli bedre og hevder at det ikke uten videre er lett.

Selv om det å skape gjensidighet kan være vanskelig og svært krevende, uttrykker diakonene alt i alt at de er svært oppmerksomme på at dette i relasjonen til andre.

5.4 DIAKONI SOM INTEGRERT I MENIGHETENS LIV

Det ønskes med Plan 07 at diakoni skal utgjøre en dimensjon ved alt som foregår i menigheten. Diakonien kan komme til uttrykk på forskjellige måter, for eksempel gjennom trosopplæring og barne- og ungdomsarbeid. Under dette punktet får vi et innblikk i hvor integrert diakonien er i menighetens liv.

Diakon A sier at det i alle år har vært utrolig mye bra diakoni i ungdomsarbeidet spesielt.

Det er et mål å være en synlig og tydelig kirke i nærmiljøet. Jeg er utrolig stolt av det lederne av ten-sing og ungdomsarbeidet gjør, men jeg tror ikke de vet at det de gjør er diakoni. De er flinke på å integrere, opptatt av hva fellesskapet skal romme og oppmerksomme når det skjer spesielle ting, for eksempel dødsfall i familier. Konflikter blir håndtert godt og ungdommer med spesielle behov er inkludert i fellesskapet på en flott måte. Jeg blir utrolig stolt av dette, selv om jeg ikke direkte har noe med det å gjøre. Jeg vil ikke ta æren for dette, men jeg tror det har noe å si at det har vært satset på diakoni i mange år. (Diakon A)

Diakon B forteller at da hun begynte i jobben trengte hun ikke å bruke noe energi i det hele tatt på å forklare menigheten hva diakoni var, for det visste de godt.

Jeg opplever også at det er en menighet der diakonien gjennomsyrrer veldig mye av det som foregår der og det er en stor omsorg innad i menigheten for hverandre. De henter

og kjører hverandre og besøker hverandre og ringer til hverandre og spør etter hverandre. (Diakon B)

Videre kommer diakon B inn på samarbeidet mellom diakoni og trosopplæring.

Fokuset på trosopplæring går ikke utover diakonien. Tiltakene går hånd i hånd. Diakonien er ikke nedprioritert på noe vis! [...] Jeg har ikke hatt eget ansvar i forbindelse med trosopplæringsreformen, men jeg har deltatt på prosjekter og har da vært veldig tydelig på at jeg har vært der som diakon for ungene og de frivillige, men ikke som hovedleder. Jeg er der for å snappe opp om det er noen som ikke har det bra, eller om det er noen som trenger å prate litt. Det har passet meg godt. (Diakon B)

Diakon C forteller at hun var med da menigheten skulle bygge egen kirke. Dette fikk betydning for diakonien som integrert del av menighetens liv.

Det å skulle etableres som egen menighet har preget menigheten med dugnadsånd, og menigheten som helhet har måttet ta et veldig stort ansvar selv. Det ble veldig mye forskjellig arbeid. Mye av dette ble knyttet til diakoniarbeidet som har vært en veldig grunnleggende bjelke i menighetens liv hele veien. (Diakon C)

Videre kommer Diakon C inn på sitt forhold til ulike generasjoner.

Helt siden jeg startet opp har jeg sagt at jeg har noe med barnearbeid å gjøre, jeg har noe med ungdomsarbeid å gjøre, jeg har noe med alt livet i menigheten å gjøre. (Diakon C)

Diakon D sier at hun driver med mange ting hun føler hun må forsvare fordi det er en type arbeid som mange ikke forbinder direkte med diakoni.

Jeg driver mye med trosopplæring. Jeg driver veldig mye med musikk – er selv utøvende muskant. Jeg drar dette inn i de settingene jeg synes det er naturlig å ha med musikk. Jeg føler at musikken beriker diakonien. Slik kan jeg legitimere det. Det handler om sangstunder, tilstedeværelse på institusjoner, i babysang og i barnesang som jo også er diakonale tiltak fordi de er inkluderende og åpne for alle. (Diakon D)

Diakon E forteller at hun ikke jobber direkte med trosopplæringsarbeidet, men at hun blir trukket inn i det som skjer. I forbindelse med babysang og barnesang er hun ikke den som leder sangen, men har i stedet ansvar for mat og barnepass ved behov. Slik føler hun at hun spesielt gir omsorg til barnas foreldre.

På den måten kommer man jo også i kontakt med den aldersgruppen som har blitt mye borte fra menigheten, de som er i 30-årene. (Diakon E)

Slik ser en at diakoni i stor grad er integrert i menighetens liv. Diakonien sees både i organisert og ikke organisert aktivitet. Spesielt gjennom trosopplæringsarbeid skapes mange

muligheter for at menigheten kan være diakonal uten at diakonen nødvendigvis er den som leder tiltakene og uten at nødvendigvis tiltakene først og fremst betegnes som diakoni.

5.5 ARBEID MED LOKAL DIAKONIPLAN

Plan 07 er mindre detaljert og mer kortfattet en Plan 87. Av den grunn ga de fleste diakonene uttrykk for at også den nye lokale planen burde være kortfattet. Diakonene hadde ulik erfaring i forhold til menighetsrådets ansvar for utarbeiding av en lokal plan. Det var et litt mer ensidig bilde som vistes i forhold til innholdet i planen.

5.5.1 Menighetsrådets ansvar

Diakon A forteller at det er hun som har laget utkastet til lokal diakoniplan fordi diakoniutvalget ikke fungerte. Hun tror at det kan skyldes at diakonien ble utydelig for utvalget.

Det var flotte mennesker i utvalget, men som et diakoniutvalg fungerte det ikke. Da ble jeg opptatt av å få en plan som kunne trekke inn hele menigheten på en eller annen måte. Om det er mulig, det vet jeg ikke, men jeg har laget et utkast til lokal diakoniplan. Denne har jeg sendt videre til stab, og bedt de ta den videre til sine utvalg. (Diakon A)

Diakon B forteller at da hun begynte i stillingen for fem år siden, fantes det ingen oppdatert lokal plan som menigheten kunne bruke. Det var heller ikke noe diakoniutvalg, så det laget hun. Det var enkelt. Det ble et fantastisk utvalg der to i utvalget var utdannet diakoner. Den første lokale planen ble laget etter Plan 87. Det er nå laget ny lokal plan etter Plan 07.

Det har vært spennende å lage ny lokal plan. Det er diakoniutvalget utelukkende som har jobbet med den, ikke staben – det kan man jo stille noen spørsmål ved, men jeg har tenkt å presentere den i staben om ikke så lenge. Vi er åpne for innvendinger og nye forslag, men menighetsrådet har jo delegert ansvaret for å utarbeide plan til diakoniutvalget som en undergruppe, så vi gjør det sånn. Etter at staben har sett på den, kan den, hvis menighetsrådet vil, vedtas endelig. Vi er seks i utvalget. Jeg er ikke leder for utvalget og det er så godt og så riktig. Det skal jo være et utvalg som jeg kan støtte meg på og som skal være et slags rådgivende organ for meg. Da blir det feil at jeg skal lede det. Men jeg kan godt være sekretær. Det er bare diakoniutvalget som har jobbet med utarbeiding av planen. Kunne sikkert involvert flere, men det er ikke gjort. Det hadde tatt for lang tid – hverdagen er kaotisk. Jeg kunne jo for eksempel involvert sykehjemspresten eller frivillighetssentralen, men sånn er det. (Diakon B)

Diakon D forteller at den første lokale planen som ble laget etter at hun begynte i stillingen, var etter retningslinjer fra Plan 87. Den planen var egentlig bare et produkt av henne.

Så kommer det en ny sentral plan og jeg tar til orde for at vi må ha en ny lokal plan. Et nytt diakoniutvalg opprettes og jeg plukker denne gangen folka – fra ulike sosiale lag. Men det var jeg som styrte prosessen i diakoniutvalget, selv om det var noen sterke personligheter der. Jeg tror egentlig de var med fordi det høres fint ut å være med i et utvalg [...] Jeg hadde en kongstanke når jeg samlet et utvalg at det var noen fra bydelsadministrasjonen som kunne sitte i diakoniutvalget. Men det fikk jeg aldri til. Da ville det blitt lettere å samarbeide med det offentlige. Men planen har nok i seg et større samarbeidsaspekt enn den forrige. (Diakon D)

Diakon E forteller at menigheten ikke har noe diakoniutvalg. Den lokale planen som nå skal legges frem for menighetsrådet er hennes verk.

Diakon F forteller at når Plan 07 kom, følte hun seg alene om alt det nye.

Da den ble tatt opp i diakoniutvalget kom det omtrent ingen ideer. Jeg hadde noen forslag som jeg fikk utvalget til å drøfte. Noe var de interessert i, andre ting var de ikke interessert i. Det endte med at jeg laget et forslag til plan. Diakoniutvalget sa hva de syntes, så ble den lagt frem i staben – de sa hva de syntes. Jeg gjorde endringer i forhold til synspunkter også ble den lagt frem i menighetsrådet. Det kom ikke innspill fra staben på nye ting, bare på om innholdet var for ambisiøst. Menighetsrådet var opptatt av at det ikke skulle være for omfattende. Ellers var det lite forslag på det utfyllende. Jeg følte seg veldig alene på det kreative. (Diakon F)

Som en ser over har diakonene svært varierende erfaringer med diakoniutvalget og menighetsrådet engasjement i forbindelse med utarbeiding av lokal diakoniplan. Et flertall av diakonene har fortsatt hovedansvaret for utarbeiding av planen. Noen er helt alene om denne oppgaven. Menighetsrådet er ofte ikke med i planleggingen fra starten av, eller har delegert bort ansvaret til et diakonutvalg som ofte ikke fungerer tilfredsstillende. Grunnen til at diakoniutvalget forstås å fungere utilfredsstillende er at diakonen blir leder for diakoniutvalget i stedet for et medlem av utvalget og slik blir hun allikevel den som sitter med hovedansvaret for å utarbeide lokal plan. Det kan kanskje skyldes, som diakon A er inne på, at diakonien kan være utydelig for diakoniutvalget.

5.5.2 En plan for alt diakonalt arbeid i menigheten

Diakoni skal gjennomsyre alt som skjer i menigheten. Diakon A forteller at det er mye diakoni som gjøres over alt. Det handler om å få satt det inn i planen.

Den lokale planen sorterer ikke tiltak under de fire nye områdene. Dette er ingen beskrivelse av min jobb og mitt diakonale ansvar, men menighetens diakonale tiltak som alle har mer eller mindre ansvar for. (Diakon A)

Videre sier Diakon A

Noen av mine oppgaver står ikke der, for eksempel har jeg ansvar for to bibelgrupper. Men det jo ingen ting som sier at en bibelgruppe skal forstås som diakoni bare fordi det er jeg som driver den. Hvis en skal kalle *det* diakoni, blir det vanskelig å si hva som ikke er diakoni. Jeg vil heller utfordre de enkelte som har ansvar for tiltak til å være diakonale. (Diakon A)

Her sikter diakon A til at bibelgruppen ikke er åpen for alle og på den måten kan den ikke oppfattes som inkluderende. Det betyr at den heller ikke skal stå i den lokale diakoniplanen.

Diakon E forteller at planen gjelder hele menighetens diakonale engasjement. Hun har tenkt å vedlegge planen et arbeidsdokument som er bare hennes.

Diakon F forteller at det under utarbeidelsen av planen ble lagt vekt på å få frem mye av den diakonien som skjer i menigheten, også av de tingene som ikke sorterer under diakonen.

Slik ser man i planen hva prest er ansvarlig for, hva kateket er ansvarlig for eller andre. Mange forskjellige er ansvarlige. Det er også prøvd å tydeliggjøre hvor ofte ting skjer. Tematikken er stikkordet, og danner utgangspunkt for tiltakene. Den er systematisert etter de fire hovedområdene i den nye planen: nestekjærlighet osv. Det er et dilemma at det er lite å finne på vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Noe kan høre hjemme under flere overskrifter. (Diakon F)

I det store og det hele ga diakonene uttrykk for at lokal plan gjaldt for alle diakonale tiltak i menigheten. Det var interessant at noen anså enkelte av tiltakene de selv har ansvaret for som ”udiakonale”. Det viser at diakonibegrepet har fått nye rammer.

5.6 ARBEID I, OG MED, GUDSTJENESTEN

Kirkens forkynnelse og feiring kan ikke holdes atskilt fra diakonien. Dette knytter diakoni blant annet til gudstjenestearbeid. De fleste av diakonene snakket om hvordan de opplever det å jobbe med gudstjenestearbeid. Mange forteller at gudstjenesten er en av menighetens satsningsområder, og gir uttrykk for at de som diakoner er med i planlegging og gjennomføring på dette området.

Diakon B sier at det har vært spesielt viktig å finne en god form på familiegudstjenesten, nettopp fordi menigheten har barn og unge i fokus. De begynner nå å få en god form på

gudstjenesten. Ellers forteller hun om annet type gudstjenestearbeid som hun er spesielt engasjert i.

Vi har pilgrimsmesse, ung messe, og Taize-gudstjeneste⁹ nå sist søndag. Vi prøver å variere litt, så alle kan finne noe de liker i løpet av måneden. Taize-gudstjenesten var i forbindelse med Taize-treffet som var her i byen. Det var veldig spennende, men utfordrende. Vi måtte ta kontakt med en del folk for å finne ut hvordan vi best kunne legge den opp. (Diakon B)

Diakon C sier at menigheten hele tiden har prøvd ut mye nytt rundt gudstjenesten, men det er ikke alltid hun føler seg like inkludert i dette arbeidet.

Jeg har også sluppet til og vært en del av dette til en viss grad. Jeg har ikke kommet med mer etter at den nye sentrale planen kom. Som diakon må en hele tiden melde seg på hvis en skal være med. Det blir en litt sliten av med årene. [...] Det er prestene som har et hovedansvar. Jeg prøver å markere dette og påvirke dette, men det er tungt akkurat det med gudstjenestene. (Diakon C)

Diakon D forteller at hun er engasjert i den økumeniske¹⁰ gudstjenesten som foregår en gang i året.

Der samarbeider vi alltid med Metodistkirken. De er alltid sammen med oss, eller vi er sammen med dem på den økumeniske gudstjenesten. Da inviterer vi også Pinseveennene som leier lokaler av oss. Sånn sett har vi også et visst samarbeid med dem. Frelsesarmeen blir også invitert. (Diakon D)

Diakon E sier at hun har et spesielt ansvar for bønnekassa.

Ellers prøver jeg å følge opp bønnekassa og informere i kunngjøringene om denne tjenesten og at de da kan bli tatt med i morgenbønnen og bli tent lys for. På den måten blir også kunngjøringene viktig. (Diakon E)

Slik ser en at diakonen på varierende vis er inkludert i gudstjenestearbeidet. Dette anses å øke graden av diakoni i forkynnelse og gudstjenestefeiring.

⁹ Taize-gudstjeneste er en gudstjeneste med liturgi fra Taize. Denne type gudstjeneste er spesielt tilpasset mange menneskers økende behov for stillhet, hvile og langsomhet (Kirkemøtet, 2007:18)

¹⁰ Økumenisk samarbeid bygger på en felles tro på den treenige Gud. Arbeidet har Jesus Kristus og budskapet om Ham i sentrum. Alle i samarbeidet deltar som likeverdige parter og med et ønske om å forstå hverandre (Hentet fra nettsidene til Norges Kristne Råd, leste den 20.10.10).

5.7 ARBEID MED VERN OM SKAPERVERKET

Kari Jordheim hevder at skaperverket både er en gave og en oppgave. Alle menighetene hadde et stort engasjement på dette området. Fire av menighetene er grønne menigheter. I de to menighetene som ikke er grønne, jobber diakonene for at menigheten på litt lengre sikt kan bli grønn. Andre tiltak på dette området var spesielt tilrettelagte gudstjenester og egne temakvelder. Diakonene er imidlertid i noen grad litt usikre på om vern om skaperverket er diakoni spesielt.

Diakon A sier at det ikke er unaturlig å ta vern om skaperverket inn under diakoni, men det kunne også kommet inn under et annet av kirkens områder. Nå har det blitt en del av uttrykkene for diakoni, som følge av definisjonen.

Feltet som handler om vern om skaperverket er jo kjempeaktuelt og har kommet overalt i samfunnet. Det må på en eller annen måte få sin plassering i kirken også. Feltet angår oss alle, så det er vanskelig å si hvor det hører hjemme. Diakoni som en dimensjon ved alt en gjør i kirken, gjør at vern om skaperverket kan plasseres her. (Diakon A)

Diakon B forteller at de ennå ikke har blitt grønn menighet fordi folk i staben synes det er noe tull.

Jeg trumfer imidlertid ikke igjennom hvis ikke alle er med på det. Men det er mange måter å ha skaperverket i fokus på. Gudstjenester, undervisning til konfirmanter, eldretreff, det kan handle om alt fra rent praktiske ting til hvordan en sorterer søppel, bruke mindre strøm osv. En kan også på sikt jobbe med holdningsendringer. Dette gjør vi, men flere enn diakonen må også være engasjert i det. Vi har også begynt å ha utegudstjenester, for vi har vært så heldige å få en vakker park utenfor kirken. [...] Det er lett å ha skaperverket som tema når en er ute. (Diakon B)

Selv om denne menigheten til diakon B ikke er grønn, sees et klart engasjement på området vern om skaperverket.

Diakon C forteller at hun ikke vet hvordan grønn menighet ville blitt ivaretatt utenom diakonien og tror ikke at menigheten hadde blitt grønn hvis ikke diakonien hadde kjempet for denne saken.

Det er så lett for menighetsrådet å si ja til å bli grønn menighet, men fortsettelsen av det er ikke så lett. Vi har alle i oss en motstand mot forandring. Hvor villige er vi til å ta belastninger, kostnader? I staben fleiper vi litt med det. Jeg hører stadig vekk: Hvordan kan du gjøre dette, når du er grønn? Så kommer kanskje tanken på at det ikke var rett å gjøre det vi gjorde akkurat nå. Vi betalte ikke klimakvote da staben sist gang var ute på reise. Det er dårlig av oss. Det er uenighet omkring disse tingene. Da feltet nå er trygt plassert innenfor diakonien, så blir det ivaretatt. Vi slipper det ikke for det

kan vi heller ikke gjøre for det står i planen vår og dermed så er vi forpliktet på det.
(Diakon C)

Diakon D synes det er flott at grønn menighet er lagt under skaperverket og feltet diakoni.
Hun synes at vern om skaperverket er en svært viktig oppgave for diakonien.

Mennesket er jo natur – skaperverk. Det å verne om naturen gir jo livsgrunnlaget for menneskene. For at vi selv skal ha det bra, i et egoistisk perspektiv, er det jo også viktig å ta vare på skaperverket. (Diakon D)

Samtidig sier Diakon D at hun lar seg påvirke av signaler som kommer fra samfunnet som helhet. Likevel er det signalene fra kirken og Plan 07 som styrer det hun gjør.

Det er kanskje vi mennesker som nå kanskje har utført det lille siste dyttet som på mange måter skaper mye skade for andre mennesker, men den debatten er det vanskelig å forholde seg til. Det er så mange forskjellige meninger. Det går litt over hodet på meg, jeg klarer ikke å velge side. Da blir det vanskelig å engasjere seg. Men som kirke må vi gjøre det vi kan.

Videre har diakon D har plassert sjelesorg under vern om skaperverket fordi mennesket er skaperverk.

Sjelesorg er å ivareta et menneskes behov på alle plan. Det handler ikke bare om samtale en til en. Det handler om sjelesorg i fellesskapet, det handler om sjelesorg i forkynnelsen. Jeg tenker på sjelesorg som en helhetsgreie – samtale i grupper. Men det kan jo også være samtale en til en. Sjelesorg er et vern for meg som menighetslem, som skapt. Et vern mot alt som truer meg og min eksistens som menneske. (Diakon D)

Diakon E forteller at i menigheten hun er ansatt, er vern om skaperverket det samme som grønn menighet. Det handler ikke om noe annet utover det.

Vi er veldig nøye med rettferdig kaffe, te, kjøpe økologiske varer, dette handler jo også om vern om skaperverket. Hvis en handler noe som nesten ikke koster noe, hvem er det da som ikke har fått betalt? (Diakon E)

Diakon F gir uttrykk for at det å bli grønn menighet er omfattende.

På feltet vern om skaperverket har vi nok med å bli grønn menighet, bortsett fra dette med temakvelder. Vi har mer enn nok innunder dette punktet. Jeg tror ikke det i fremtiden vil komme så veldig mye i tillegg. (Diakon F)

Selv om diakonene kunne være usikre på om vern om skaperverket skulle tilhøre diakoni spesielt, ga alle uttrykk for at så lenge det står i Plan 07 at vern om skaperverket er diakoni, så er de forpliktet til å ta dette på alvor. De vil ikke slippe det og de kan ikke slippe det.

Ingen av diakonene har problemer med å sette seg inn i forståelse og arbeidsoppgaver på dette nye feltet. De inviteres jevnlig til felles samlinger om forbruk, miljø og rettferd i

bispedømmet og tar i bruk ressursmateriale som for eksempel ligger på Den norske kirkes nettside. De gir uttrykk for å bruke mye av sin tid på området.

5.8 SOLIDARITETSARBEID

De fleste diakonene nevner i forbindelse med solidaritetsarbeid at menigheten er med på den årlige fasteaksjonen i regi av Kirkens Nødhjelp. Menighetens solidaritetsarbeid omfatter også mye annet. Ofte gjennomføres dette i samarbeid med andre.

Diakon A synes det er vanskelig å gjøre noe for de mest utsatte. Et par ganger har derfor menigheten hatt en aksjon sammen med Kirkens Bymisjon. Slik ble det lettere å nå ut.

Fokuset var på sårbarhet og hvordan mennesker er mot hverandre.

Første året var hele staben sammen om dette tydelige diakonale prosjektet. Det er fint å gjøre ting tydelig, konkret og handlingsrettet. Vi fikk det virkelig til. Sturla Stålsett kom, vi hadde det som tema i gudstjenesten, vi hadde åpen kirke hele uka, ten-sing sto i Majorstukrysset og sang julesanger og samlet inn penger til Kirkens Bymisjon. Vi hadde en familiedag tilpasset hele familien, vi hadde en kafé der inntekten gikk til Bymisjonen. (Diakon A)

Diakon B synes at kamp for rettferdighet er et litt vanskelig område, spesielt når kampen skal rettes mot forhold i nærmiljøet.

Alle har fasteaksjon, alle har andre innsamlinger der de støtter organisasjoner der de jobber med denne type ting i utlandet. Det er kampen i nærmiljøet som er vanskelig, hvordan jeg, diakonien og menigheten kan være en stemme for de stemmeløse i nærmiljøet. Hvordan vi, i solidaritet, kan gå sammen med de som på en eller annen måte faller mellom to stoler. For det er urettferdighet i nærmiljøet også. Det er vanskeligere og det er rart, for det burde jo være lettere. (Diakon B)

Diakon D forteller at hun i forhold til nord-sør-problematikken alltid er med i gruppa som forbereder TV-aksjonen. Menigheten er også opptatt av andre ting.

Vi må ta tak i ting for å vise at vi står i en verdensvid kirke. Vi har et misjonsprosjekt i Mali. Det handler om landsbyutvikling. [...] Vi må være solidariske med dem vi vet at er marginaliserte, nemlig sør. (Diakon D)

Diakon E forteller at de har en vennskapsmenighet i Afrika, på et sted der det har vært geriljakrig i 20 år. Ellers fremhever hun at alle i staben på hver sin måte har et stort engasjement for flyktinger.

Vi tenner lys for flyktningene når vi har morgenbønn. Slik blir det en personlig omsorg for de vi møter og som går i menigheten. (Diakon E)

Det kan gjennom intervjuene se ut som det er lettere å gjøre noe for de som er i nød langt borte i forhold til de som er i nød i nærmiljøet. Dette ser en jo nettopp også under temaet som omhandler ny definisjon og endret tjenesteforståelse. Som følge av globalisering kan nøden i sør bli mer tydelig enn den nøden som finnes i nærmiljøet.

5.9 SAMARBEID PÅ ULIKE ARENAER

For at diakoni i størst mulig grad skal kunne utøves i kontekst, blir samarbeid med andre viktig. Diakonene gir uttrykk for et svært utstrakt samarbeid med andre i lokalmiljøet. De forteller også at de har et godt samarbeid med de andre diakonene innad i prostiet. Dette samarbeidet er svært fruktbart, blant annet fordi de slik kan fremstå som en samlet faggruppe. Diakon A forteller at hun er veldig godt fornøyd med besøkstjenesten, som menigheten driver i samarbeid med nabomenigheten og frivillighetssentralen i bydelen.

Bydelen er flink på profilering, så vi utfyller hverandre på en veldig bra måte. Menigheten har mye mer praktisk erfaring i å drive en god besøkstjeneste. Det hadde vi gjort i mange år. Ved å samarbeide med en i bydelen, var det naturlig for den bydelsansatte at vi gikk til bydelsledelsen, selvfølgelig skulle det inn i bydelsplaner, selvfølgelig skulle vi ha møte med helse- og sosialkomiteen. Hver for oss hadde vi ikke greid å få til det vi får til nå! Man lærer mye av hverandre når man samarbeider. (Diakon A)

Diakon B forteller at hun har tenkt nøye igjennom hvordan hun ønsker å fremstå i møtet med kirkefremmede. Spesielt har hun tenkt på hva slags språk hun skal bruke.

Men den nye planen har et språk som kan være vanskelig å bruke når man for eksempel skal presentere planen ute i bydelen. Da må vi bruke litt andre ord enn det vi har gjort ovenfor menigheten. Det må vi ha fokus på. Vi kan ikke bruke det samme språket overalt. Når planen sier at vi skal samarbeide med andre instanser, kan vi ikke bare sende planen. Vi er nødt til å bruke et språk som passer mottaker. (Diakon B)

Videre forteller Diakon B om et spennende interreligiøst samarbeid om natteravntjeneste.

Det har kommet veldig mange nye landsmenn. Så mye som 70 % av dem som bor i menigheten er innvandrere. Det gjør noe med måten vi tenker om oss selv som kirke på. Vi blir en slags minoritetskirke og vi må forholde oss til andre religioner som er tydeligere representert i nærmiljøet. Det har vært veldig spennende. Vi har nå etablert god kontakt med de andre trossamfunnene. Vi har jevnlig møter og prøver å tenke litt på hva vi kan samarbeide om og hvordan vi kan bli bedre kjent med hverandre og støtte hverandre. For ikke så lenge siden startet vi med natteravntjeneste fordi

ungdommene ønsket det – det føltes litt utrygt å gå ute på kvelden i helgen. Nå har vi satt i gang det sammen med de andre trossamfunnene, der vi rekrutterer natteravnere fra de forskjellige og så går vi sammen. Muslimer går sammen med oss fra kirken og buddhistene går sammen med hinduene og så videre. (Diakon B)

Diakon B forteller også om et spennende samarbeid med de andre diakonene i prostiet, der de sammen fremsto som en faggruppe. Under halvparten av menighetene i prostiet har diakon ansatt. Faggruppen tok derfor et ekstra ansvar for diakoniplanen ved å kurse alle menighetene i prostiet. Først hadde de et møte med prosten.

På møtet var vi opptatt av at vi måtte kurse menighetene i den nye planen, så de lærer hva det handler om, også må menighetene få litt hjelp til å komme i gang med å lage sin egen plan. Vi måtte jo ta litt ansvar for at det er så mange menigheter som ikke har diakon. Vi laget derfor et kurs som vi gjennomførte tre ganger. Vi diakonene laget kurset sammen og holdt det sammen. Vi delte så inn prostiet i tre kvelder, sånn at vi inviterte menighetsråd, eventuelt diakoniutvalg, ansatte og andre frivillige som var engasjert i diakoni. Vi hadde 3-4 menigheter samlet per kveld. [...] Det var ganske bra oppmøte og alle menighetene var representert. Vi har ikke i etterkant fulgt opp de menighetene som ikke har diakon, vi vil jo ikke være politi, men har sagt at de bare kan spørre oss hvis det er noe de lurer på – den blir en slags rådgiverfunksjon. (Diakon B)

Ikke alle diakonene hadde like god erfaring med samarbeid som Diakon B. Diakon C forteller at menigheten i samarbeidet med bydelen noen ganger føler seg satt litt ut på sidelinjen.

Vi merker i en del sammenhenger at det er krevende for bydelen å forholde seg til systemer utenfor det kommunale systemet. Det gir seg noen dumme utslag. Jeg var for eksempel med i styret for frivillighetssentralen før, men bydelen greide ikke å forholde seg til at Røde Kors og menighet var med der. Det ble for mye uro for dem. De omorganiserte og sa at vi tar styrearbeidet selv. (Diakon C)

Videre kommer også diakon C inn på at hun har et godt samarbeid med de andre diakonene i prostiet og forteller at det snart skal være PREP¹¹-kurs i menigheten.

Det tar alle diakonene i prostiet ansvar for på omgang. Vi søker midler og driver det en gang i halvåret. Ofte kan menigheten være en for liten enhet i seg selv når noe nytt skal settes i gang. Vi er jo også ganske alene som diakoner i en stab. Det er veldig godt å ha andre diakoner å samarbeide med. (Diakon C)

¹¹ "PREP er en forkortelse av den amerikanske betegnelsen *Prevention and Relationship Enhancement Program*". Det vil si at PREP-kurset er et forebyggende program som styrker samliv. Målet med kurset er blant annet at par skal lære å kjenne igjen hva slags konflikter som kan skade forholdet. (Hentet fra Modum bads nettsider, lest den 25.10.10)

Diakon E har opplevd samarbeidet med bydel og kommune som godt. Spesielt synes hun det er spennende at et nytt samarbeid er på gang nå. I denne samarbeidsgruppen har de fått med en som jobber med psykisk utviklingshemmede.

Som representant for kirken føler jeg meg anerkjent. Jeg hadde forventet at de kanskje ville ha nok med sitt og ikke ville bry seg om samarbeid med kirken, med det er helt motsatt. De er interessert. (Diakon E)

Diakon F forteller at hun har vært med å arrangere temakvelder for foreldre som har barn med spesielle behov. Når dette startet opp var det som å lette på et lokk hvor det under lå utrolig mye. For å informere om tiltaket fikk hun god hjelp fra eksterne instanser.

Det ble informert om dette via mailer fra helsestasjonen, plakater, Foreldreforeningen for funksjonshemmede barn sendte info til sine medlemmer, en person fra Handikapforbundet var med i samarbeidet. Bydelen, medlemsblad og aviser hadde også informasjon. Etter å ha holdt på i 1,5 år, ble det lagt ned, men behovet er fortsatt stort. (Diakon F)

Alt i alt ga diakonene uttrykk for å være svært gode på samarbeid. Samarbeidsengasjementet antas også, sammen med diakonien som mer integrert i menighetens liv, å være en medvirkende faktor til at kirken nå kan fremstå som mer synlig enn tidligere.

6 DRØFTNING

I dette kapittelet ser jeg på samsvar mellom nye utviklingstrekk ved diakoners diakoniforståelse og arbeid og funn fra intervjuene. Selv om det er fare for at det kan bli mye repetisjon, gjentas for ordens skyld de nye utviklingstrekkene på hvert av områdene. Det tas så, med utgangspunkt i funnene i forrige kapittel, ganske umiddelbart stilling til om utviklingstrekk og funn er i samsvar. Det kan imidlertid være problematisk å si at funnene enten er i tråd med utviklingstrekkene eller ikke. For ikke å skape usikkerhet rundt dette vil jeg videre under hvert avsnitt ofte drøfte og forklare noen av de funnene som kanskje kan oppfattes å imøtegå utviklingstrekkene. Jeg vil også i noen tilfeller drøfte og forklare funn som mer innlysende kan sies å styrke utviklingstrekkene. Gjennom drøftningen trekker jeg i enkelte tilfeller inn noe ny teori, noen tilleggsopplysninger fra Plan 87 og Plan 07 og noen nye uttalelser fra intervjuene med diakonene.

6.1 NY DEFINISJON – ENDRET TJENESTEFORSTÅELSE

Et nytt trekk ved forståelsen av diakoni er at kamp for rettferdighet og vern om skaperverket er nå å forstå som egne diakonale hovedområder. En skal likevel ikke slutte å gi nøden oppmerksomhet.

Funnet på dette området tilsier alt i alt at definisjonen på diakoni i Plan 07 passer til diakonenes forståelse av diakoni.

Slik sees et samsvar mellom utviklingstrekk og funn.

Diakon F har imidlertid en uttalelse som gjør at en kan stille spørsmålstegn ved om det virkelig er samsvar mellom det hun sier og utviklingstrekket på dette området. Hun sier at en nå har ord for hva diakoni er, men at det kan være vanskelig å få samsvar mellom ord og handling. Jeg vil tro at det i forhold til sentral plan kan føles som det er en uendelighet av ting man kunne gjort. Imidlertid skal det i forbindelse med utarbeiding av lokal plan være gjort et prioriteringsarbeid som er ment å fungere grensesettende for det diakonale oppdraget. Dette gjør imidlertid ikke at en aldri kommer i ”knipe”. Diakon F sier at det antakelig alltid vil være slik at ting forandrer seg underveis i en planperiode. En er innimellom nødt til å gjøre noe som ikke står i planen. Hvis det ikke er rom for at uforutsette ting kan skje, vil uplanlagt aktivitet gå utover det som egentlig skulle vært gjort. Slik vil det oppstå et gap mellom ord og handling. Lokal plan må ikke være så full at tiltak at det ikke er rom for det utforutsette. Den

flinkeste menigheten er ikke nødvendigvis den menigheten med flest planer på papiret.

Uansett går ikke dette gapet mellom forståelse og praksis utover hva diakon F forstår som diakoni. Hun endrer ikke sin forståelse slik at den skal passe mer til praksis. Hun lever heller med erkjennelsen av at teori og praksis ikke er helt i samsvar.

I forhold til at nøden fortsatt skal ha oppmerksomhet sier diakon F at det er et dilemma at nøden er så skjult. Nøden er bak fasadene og kirken vet om den, men det er vanskelig å få gjort noe med den. Slik blir nøden i nærmiljøet et spesielt utfordrende område som lett kan bli glemt. Aadland hevder at utvidelsen av diakonibegrepet kan bli utvannet som følge av en utvidet forståelse. Plan 07 bygger på Plan 87. Det er ikke et enten eller. Så lenge vesentlige trekk ved Plan 87 fortsatt er den del av diakoniforståelsen i dag, blir ikke begrepet så lett utvannet. Diakon F viser nettopp denne forståelsen når hun erkjenner at det er et dilemma at nøden er skult. Gjennom å presentere dette dilemmaet ser en at hun fortsatt forstår omsorgen for nødlidende som viktig.

6.2 DIAKONI SOM EVANGELIET I HANDLING

Diakoni kan med Plan 07 ikke lenger forstås som en følge eller som en konsekvens av evangelieforkynnelse. I stedet må diakoni forstås som konstitutivt, det vil si som en del av det å forkynne evangeliet. Det vil si at diakoni er evangeliet i handling. Alle diakonene forsto diakoni på denne måten.

Østnor er en av de som har hevdet at diakonal handling må forstås som en bekreftelse på det verbale budskapet og altså ikke som delaktig i selve evangelieformidlingen. Selv om allerede Plan 87 åpnet opp for en forståelse av at diakoni kan forstås som evangeliet i handling, virker det som Østnors forståelse i stor grad har vært den vanlige måten å forstå diakoni på før Plan 07 kom. Diakon F sier at bispedømmet hele tiden snakker om ”kirken og prestene” og at kirken da blir prestene. På den måten mener hun at bispedømmet undergraver at handling er likestilt med ord. Dette tyder på at selv om Plan 07 sier at diakoni er evangeliet i handling, så er dette fortsatt ingen vanlig forståelse i kirken som helhet. At diakon F kjenner på denne forskjellen på forståelse innad i kirken tyder på at hun nettopp selv har en diakoniforståelse som er i tråd med det nye utviklingstrekket på dette området. Diakon D hevder at diakoni som evangeliet i handling gir diakonien en økt status. En kamp kan på vegne av diakonien forstås å være vunnet, men det kan virke tidlig å forvente at denne forståelsen skal sees i kirken som helhet. Det at diakonene så tydelig har en forståelse i tråd med dette nye utviklingstrekket gir håp om at dette etter hvert kan bli en mer vanlig forståelse hos ”alle”.

6.3 DIAKONI SOM NESTEKJÆRLIGHET

Med Plan 07 ser man en helt ny oppmerksomhet på at relasjonen mellom mennesker skal være preget av gjensidighet, og at dette i større grad en før kan gi mer symmetri i relasjonen mellom mennesker. Alle diakonene viste seg å være svært oppmerksomme på at gjensidighet var viktig i ny forståelse av diakoni. I den forbindelse snakket flere av diakonene om frivillighet. Ikke alle uttalelsene kan i første omgang sies å være direkte i samsvar med det nye utviklingstrekket på dette området. Diakon A nevner at hun overfor frivillige i enkelte tilfeller kanskje kan oppfattes som manipulerende. Dette er en type handling som ikke kan forstås å ha noe med gjensidighet å gjøre og som derfor ikke vil være i tråd med forståelsen i Plan 07. Det at diakon A i enkelte tilfeller kanskje kan oppfattes som manipulerende vil imidlertid ikke si at hun ikke har forstått at symmetri er viktig i relasjonen mellom henne og andre. Det viser like gjerne at hun er selvkritisk og at hun ser at det er tilfeller der hennes egen forståelse og hennes egen handling ikke helt stemmer overens.

Diakon D nevner at hun i noen tilfeller har hatt for stor tro på frivilliges ressurser. I Paulus brev til romerne, kapittel 2, vers 14 står det at evnen til å gjøre det gode er en mulighet som er nedlagt i alle mennesker. Plan 07 bruker nettopp dette bibelverset for å gi uttrykk for noe av diakoniens teologiske grunnlag (Kirkemøtet, 2007:9). Ved å satse på andre under alle forhold viser diakon D at hun tror på menneskets evne til å gjøre det gode, og at hun på den måten også gir rom for gjensidigheten i forholdet. Det er ikke ønskelig at en som vil være aktiv ikke skal gis denne muligheten. Hvis en ikke får muligheten til å prøve vil en heller aldri klare å finne ”sin” tjeneste. I den tjeneste en er kalt til, tror en som kristen at Den Hellige Ånd vil utruste en. Gjennom Den Hellige Ånds utrusting blir mennesker likeverdige, fordi Ånden er rettferdig akkurat som Gud er rettferdig. Diakon D viser at hun i stor grad ønsker å legge til rette for et slikt likeverdig forhold mellom mennesker.

Diakon E ga uttrykk for at det letter henne veldig å få hjelp fra frivillige, men at de frivillige har et stort behov for det å bli sett av henne. Slik blir de frivillige også en ekstra jobb. Her er diakon E inne på det Berit Hildershavn Ellingsrud skriver om når hun sier at en må være villig til å velge nestekjærligheten og at dette valget vil gi mulighet for berikelse både for en selv og nesten. Diakon E kunne kanskje klart en konkret arbeidsoppgave alene. Hun utfører imidlertid ikke oppgaven alene fordi hun da ville miste en mulighet til å være et medmenneske. Ved å utøve diakoni sammen med en frivillig, selv om det ikke er tidsbesparende, viser Diakon E at

hun først og fremst ønsker å være et medmenneske. Slik gis samtidig en annen en mulighet til å være et medmenneske. Dette viser at gjensidighet forstås som viktig for diakon E.

I forbindelse med gjensidighet snakket noen av diakonene også om forholdet til vennskapsmenigheten. I den forbindelse sier Diakon F at forholdet til vennskapsmenigheten kan oppleves ensidig og at det er vanskelig å få endret på dette. Her er hun inne på det spenningsforholdet Stifoss-Hanssen beskriver når han hevder at nøden opptrer urettferdig og ujevnt, og at det er vanskelig ikke å gjøre den andre til et objekt. Dette spenningsforholdet kan utdypes gjennom Bubers uttalelse om at enhver menneskelig relasjon blir ødelagt hvis en reduserer den andre til et "Det". Ved å bruke ordet "redusere" forstår en dette som det samme som at mennesket gjøres lite. Diakon F ønsker tydeligvis ikke å gjøre noen små og stiller derfor spørsmål ved ensidigheten. Hun er samtidig inne på forståelsen av at den tjenende kirke som utøver tradisjonelt sett kan oppleves problematisk. En av grunnene til det er nettopp at kirken som utøver kan skape assosiasjoner til en asymmetrisk relasjon mellom giver og mottaker. Det vil imidlertid, som tidligere nevnt, alltid være en tosidighet ved kirkens diakonale handling. Kirken mottar Kristus. Slik er Kristus til stede gjennom kirken og dens tjenere. I siste instans er det ikke kirken eller menneskene som handler, men Kristus selv som handler gjennom sitt legeme; kirken. Slik blir den tjenende kirke både en utøver og en mottaker. Denne forståelsen av en tosidighet er imidlertid tradisjonell og i tråd med Plan 87. Plan 07 har også denne forståelsen, men det kreves også noe mer. Diakon F viser forståelse for dette ved at hun ønsker at mottaker av diakoni ikke bare skal være den som mottar. Slik er hennes forståelse på feltet nestekjærighet i tråd med det nye utviklingstrekket på dette området.

Med Plan 07 er et nytt trekk ved praktisk arbeid at den tradisjonelle sjelesorgssamtalen nedtones til fordel for samtaler der begge parter i samtalen en til en kan delta på et mer jevnbyrdig og likeverdig nivå. Giver skal fortsatt være en medvandrer, men det bør legges opp til at motakker selv i større grad kan peke ut retningen for den neste distansen på livets vei. Under intervjuene så en tegn på at den tradisjonelle sjelesorgssamtalen ikke lenger finner sted så ofte som før. Jeg vil videre i dette avsnittet komme litt inn på årsaker til dette.

Spesielt diakon C var opptatt av utviklingen på dette feltet. Hun kom i den forbindelse inn på at jo flinkere de som diakoner er til å få inn alt nytt, i større grad må noe av det gamle tones ned. Mindre aktivitet på dette området kan også skyldes at Plan 87 formulerer sjelesorg som et eget virksomhetsfelt, mens Plan 07 har lagt feltet under området nestekjærighet. Slik mener diakon C at det er flere grunner til at feltet har blitt mindre synlig enn før. Diakon C sier videre at hun i praksis har færre individuelle sjelesorgsamtaler en før. Dette høres naturlig

ut siden sjelesorgsamtalen kan være preget av lite gjensidighet mellom giver og mottaker. Slik ser en direkte at forståelsen på dette området får konsekvenser for praksis og det blir naturlig at den tradisjonelle sjelesorgsamtalen avtar i hyppighet.

Diakon E gir indirekte uttrykk for at samtalerne en til en ikke preges av å være sjelesorgsamtaler. Hun sier at samtalerne handler om livsmestring der hun for det meste lytter. Det er den andre som styrer samtalen og som selv i stor grad finner ut hvor veien går videre. Denne samtalen likner ikke i stor grad på den tradisjonelle sjelesorgsamtalen og slik ser en nok et tegn på at denne type samtale avtar i hyppighet.

Diakon D sier at sjelesorgsamtalerne i større grad en før foregår i gruppefellesskap. Jeg vil tro at det kan være vanskelig for diakonen å ha et gjensidighet forhold til alle i gruppen og at det kan være vanskelig å se hver enkelt. Allikevel kan ikke disse samtalerne sies å være tradisjonelle sjelesorgsamtaler.

6.4 DIAKONI SOM INKLUDERENDE FELLESSKAP

Med Plan 07 utvides som tidligere nevnt perspektivet på fellesskapet fra et en til en fellesskap mellom giver og mottaker til også å gjelde grupper og store fellesskap. Dette ser en for eksempel i forhold til sjelesorgsbegrepet i avsnittet over. I det inkluderende fellesskapet blir det satt et større fokus på tilrettelegging slik at alle skal kunne delta aktivt. Ved at kirken er å forstå som en forsamling av mennesker som i Kristi ord og Ånd er samlet til en kropp, kan det inkluderende fellesskapet gjennom sin teologiske begrunnelse sies å være spesielt. Denne forståelsen av fellesskapet er særegen for kirken og finnes antakelig ikke som grunnlag for forståelse av noe annet fellesskap i samfunnet forøvrig. Diakonene ga i stor grad uttrykk for at de ønsket å legge færreste mulig kriterier til grunn for hvem som kunne delta i fellesskapet og slik så en i stor grad igjen det nye utviklingstrekk i intervjuene.

Diakon D ga imidlertid i noen grad uttrykk for frustrasjon da hun fortalte at det var vanskelig å si nei da ”en av byens løse fugler” ønsket å delta på babysang sammen med foreldre og deres barn. For de fleste antas det at det virker upassende at en bostedsløs, uten barn, skal delta på et arrangement som babysang. Det at Diakon D synes at denne avvisningen var vanskelig viser at hun har en svært inkluderende holdning.

Diakon E forteller at en av de som pleier å gå i kirken, en rusavhengig, ikke får lov til å tigge penger på kirkekaffen. Med det samme kan det kanskje høres ut som han da ikke får komme til kirken som den han er. Da dette i tillegg er et menneske som i mange andre sammenhenger antakelig faller utenfor etablerte fellesskap, tilspisses situasjonen. Det kan jo hende menneskene

på kirkekaffen på grunnlag av sitt kristne menneskesyn nettopp er en gruppe mennesker som i stor grad ønsker å gi. I evangeliet etter Matteus, kapittel 25, vers 40, sier Jesus til menneskene at det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg. Det vil si at det vi gjør mot vår neste, gjør vi samtidig mot Gud. Å uttrykke og å praktisere diakoni på parti med verdigheten er en imidlertid utfordring. Det å gå rundt å tigge kan gjøre mannen liten både i hans egne og i andres øyne. I dette tilfelle fant menigheten en løsning på saken ved at mannen nå har fått forbud mot å tigge penger, men han får lov til å selge bladet = Oslo. Dette er et blad mannen selger nettopp for å kunne tjene penger i stedet for å måtte tigge. I dette sees en gjensidighet der begge parter gir noe og samtidig får noe tilbake. På den måten er gjensidigheten med på å ivareta mannens verdighet. Alle har et behov for både å ta imot og å gi. Dette gir et fint bilde på en inkluderende holdning ikke bare hos diakonen men hos hele menigheten som helhet. Et eksempel på et nytt utiklingstrekk ved praktisk virksomhet på dette området er at diakonen får en ny funksjon som bro og bindeledd mellom kirke og samfunn. Diakonene ga i stor grad uttrykk for at de jobbet på denne måten. Diakon D forteller imidlertid at hun flere ganger på andres vegne har kontaktet helsevesenet, men at det som oftest har vist seg at helsevesenet har gjort det de har kunnet. Det har i stedet ofte vært urealistiske høye forventninger hos mottaker i forhold til hva helseapparatet har kunnet stille opp med. Selv om hun ikke alltid får uttrettet noe får hun allikevel vist et hun nettopp har og ønsker å ha en funksjon som bindeledd mellom kirke og samfunn.

Diakon F forteller at hun har vært med på å arrangere et diakonalt tiltak for foreldre med barn med spesielle behov. Dette er foreldre som ofte kan føle at de kjemper og kjemper for barnas rett, uten at det i deres øyne oppnås rettferdighet. Grunnen til at hun ønsket å sette i gang dette tiltaket var fordi hun hadde følte på en spesiell type sårhet nettopp hos disse foreldrene. Dette viser nettopp en diakon med et empatisk blikk og som ser en situasjon og gjør noe i forhold til den. Slik fortsetter diakon F Jesu diakonale oppdrag.

Ved at diakon F også sørget for at en person fra Handikapforbundet også deltok i gruppa, kunne foreldrene knytte en viktig kontakt innen fagfelter. Ved å knytte sammen ulike grupper, i denne forbindelse foreldre og forbund, åpnet diakonen opp for at de to sammen kunne strekke seg mot felles mål. Ved å være bindeledd mellom kirke og samfunn legger diakonen til rette for etablering av viktige fellesskap. Diakon F sier at de etter hvert la ned dette tilbudet, selv om det fortsatt forstås som et stort behov i lokalmiljøet. Det kan virke uforståelig når behovet er stort. Dette vil allikevel ikke si at Diakon F har en udiakonal holdning. Hun har sett et behov, et tiltak har kommet inn i lokal diakoniplan og hun har vært

med på å skape et fellesskap. Nå står ikke lenger tiltaket i planen, og da gjør hun det heller ikke lenger.

6.5 DIAKONI SOM VERN OM SKAPERVERKET

Med Plan 07 presiseres det at vern om skaperverket er en del av Guds forvalteroppdrag, noe som innebærer et ansvar for å bevare hele skaperverkets integritet. Mennesket har forvalteransvar for Guds skaperverk og er selv en del av skaperverket.

Selv om noen av diakonene lurer litt på hvorfor vern om skaperverket skal tilhøre diakonifeltet spesielt, er det liten tvil om at alle virkelig føler ansvar på dette nye hovedområdet.

Diakon C sier at siden feltet nå er plassert under diakonien, så blir det ivaretatt. Dette skyldes rett og slett at en er forpliktet til det. Diakon A sier ganske enkelt at vern om skaperverket er blitt en del av uttrykkene for diakoni, som følge av definisjonen i Plan 07. Dette sier imidlertid ikke noe om diakon C og diakon A sin forståelse. Det sier noe om hva de gjør fordi de er forpliktet til å gjøre det. Det er imidlertid tydelig at diakonene virkelig også forstår dette feltet som diakoni. Under intervjuene ga de uttrykk for en diakoniforståelse som rommer begge de to forestillingene som ligger i det kristne natursynet som biskop Wagle beskriver. Det vil først og fremst si at de forstår Gud som øverste herre, noe som igjen sier noe om hvordan de forstår forvalteroppdraget. Diakon D sier at hun liker den nye planen. En av grunnene til dette er nettopp at diakonien med Plan 07 har fått et litt annet grunnleggende teologisk diakonisyn som også inkluderer vern om skaperverket. Slik gir hun uttrykk for at det teologiske grunnlaget er viktig for hennes tenkning på dette feltet. Diakon A gir uttrykk for at hun forstår Gud som øverste herre ved å si at den diakonale visjonen er helt fantastisk. Det er helt sentralt i visjonen at det nettopp er Guds kjærlighet, og ikke bare ens egen, som skal uttrykkes overfor alt det skapte.

Videre vil det kristne natursynet si at diakonene forstår mennesket som integrert i Guds skaperverk. Diakon A sier at alt i definisjonen henger sammen. Du skal ha omsorg og respekt for både mennesket og skaperverket. Der ligger diakoniens grunnlag. Diakon E sier at ved ikke å verne om skaperverket skapes det nød, det kan jo rett og slett bli krig om vann. Slik gir hun et bilde på hvordan alt kan henge sammen, og det nye utviklingstrekket ved forståelse på dette området svært tydelig.

Med Plan 07 blir det i praksis viktig å være konsekvent og kritisk til det en fortar seg i egen hverdag. Hverdagens utfordringer kan tas med inn i gudstjenesteliv og liturgisk språk. På Kirkemøtet i 2007 ble det annonsert at klimasaken var hovedsak. Videre ble det hevdet at den brede forankring av arbeid knyttet til miljø, forbruk og rettferd ville avhenge av oppfølging av

Plan 07 ute i menighetene. Diakonene viste gjennom intervjuene at de er seg dette ansvaret bevisst og at de har en kritisk holdning til det de foretar seg i egen hverdag. Diakonene ønsker også at feltet skal inngå som en naturlig del av gudstjenestelivet og hele menighetens handling. Dette er imidlertid ikke bare enkelt og i forhold til stab og menighet er det tegn som tyder på at vern om skaperverket ikke blir tatt så alvorlig som Plan 07 legger opp til. Diakon C forteller at det ikke ble betalt klimakvote sist gang staben var ute på reise og at hun er uenig i dette. Diakon B forteller at hun ønsker at menigheten skal bli grønn, men at hun ikke vil trumfe dette igjennom når de andre i staben og menighetsrådet ikke vil. Det er mange faktorer som kan ligge til grunn for at menighetskjernen ikke tar dette feltet så alvorlig som Plan 07 legger opp til. For det første kan det tenkes at det i dagens konkurransesamfunn er lite inspirerende å jobbe med vern om skaperverket fordi det på lokalt menighetsnivå er vanskelig å måle effekten av handling som omfatter vern om skaperverket. For det andre står det i Plan 07 at kirken er spesielt kalt til å møte menneskers åndelige og religiøse behov. Slik kan vern om skaperverket lett komme i annen rekke. For det tredje kommer det i noen grad signaler fra regjeringen om at det er lite enkeltmennesket kan gjøre for å bevare skaperverket og at det er de store tiltakene som vil kunne skape endring. Slik er det lett å se at dette feltet kan oppleves spesielt utfordrende. Til og med diakon D sier at hun lar seg påvirke spesielt av signalene fra regjeringen. Imidlertid oppleves ikke påvirkningen så sterk at den virkelig gjør noe med hennes handling. Det virker som hennes faglige forpliktelse går foran alt annet. Menighetskjernen er imidlertid også forpliktet på dette området fordi diakoniens hovedområder skal gjennomsyre hele menighetens liv fordi alle har ansvar for at det utøves diakoni. Først når dette skjer antas det at hverdagens utfordringer i tilstrekkelig grad tas med inn i gudstjenesteliv og liturgisk språk.

6.6 DIAKONI SOM KAMP FOR RETTFERDIGHET

Med Plan 07 utvides tjenesteperspektivet fra å være reaktivt til å være både reaktivt og proaktivt. Slik ser en proaktiv tjeneste som et nytt trekk på dette feltet. Det handler blant annet om å stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket. Det kan fortsatt virke som diakonen, spesielt utenfor kirken, i stor grad sees som den fromme og ydmyke skikkelsen. Dette er en forståelse som er så grunnleggende at det antakelig vil ta lang tid før en ser en tydelig forandring. Gjennom intervjuene var det derfor fint å se at diakonene viser et stort proaktivt engasjement. Diakon E gir uttrykk for dette engasjementet når hun hevder at det å kjøpe en billig vare for oss her i nord kanskje vil medføre at noen andre et helt annet sted i verden ikke

får den betalingen de bør ha. Hun viser her at hun ikke er likegyldig til andres fattigdom ved å hevde at rettferdighet må gå foran profitt.

Med Plan 07 ser en i praksis et bredere solidaritetsengasjement. Denne økte bredden i engasjementet kan i stor grad skyldes at en i dag har store muligheter til å føle tilhørighet med andre mennesker i et verdensvidt perspektiv. Diakonene ga uttrykk for at menigheten samlet viste et stort engasjement på dette området og at de også samarbeidet med andre organisasjoner og kirkesamfunn. Da diakon A forteller om aksjonen de hadde i samarbeid med Kirkens Bymisjon, ser vi et eksempel på en svært vellykket aksjon. Det var imidlertid i noen grad en uenighet om holdninger innad i menighetskjernen. Dette viste seg blant annet ved at det var delte meninger om det var riktig at alle de innsamlede pengene skulle gå til Kirkens Bymisjon for en videre distribusjon i et internasjonalt perspektiv. Noen mente at menigheten trengte pengene selv og at det heller burde brukes innsamlede midler på tiltak innenfor menighetens geografiske grense. Slik ble det imidlertid ikke. Den geografiske grensen ble ikke tillagt vekt. Handlingen foregikk med utgangspunkt i den verdensvide kirke og den ble fullført med utgangspunkt i den verdensvide kirke. Slik type handling anses som avgjørende for at det skal være mulig å skape nye livsmuligheter for de som trenger det aller mest.

6.7 LOKALT PLANARBEID

Et nytt trekk ved forståelsen av lokalt planarbeid er at menighetens lokale diakoniplan skal gjelde for alt diakonalt arbeid som skjer på vegne av menigheten. Dette trekket var svært gjenkjennelig i diakoners forståelse, og de ga alle sammen et klart uttrykk for at alle menighetens diakonale tiltak skulle inn i planen. I innledningen nevner jeg Vetle Karlsen Eides leserinnlegg i Vårt Land høsten 2010. Han skriver at diakoners svært spesifikke kompetanse undergraves fordi alle gjør diakoni. Det var imidlertid ingen av diakonene som ga uttrykk for at deres kompetanse ble undergravet ved at alle i menigheten har ansvar for diakoni. I stedet ga de uttrykk for at diakonien som integrert i alt arbeid som skjer på vegne av menigheten gir mer varierte arbeidsoppgaver slik at de får brukt sin kompetanse på et bredere felt enn før. Diakon E forteller at hun gjennom trosopplæringen kommer i kontakt med barnas foreldre, som i stor grad er mennesker i 30-årene som har blitt litt borte fra kirken. Dette er utfordrende. Diakon B forteller at hun gjennom trosopplæringstiltak deltar i arbeidet, men ikke som hovedleder. Det ene fører det andre med seg uten at diakonenes kompetanse undergraves.

Videre fører det økte fokuset på diakoni i gudstjenestene til at diakonene blir mer inkludert i gudstjenestearbeid. Et økt fokus på Taize-gudstjenester og Taize-messer er eksempler på dette. Ikke alle diakonene føler imidlertid at de blir godt nok inkludert i gudstjenestearbeid. Diakon C forteller at hun blir sliten av hele tiden å måtte melde seg på. Det vil ikke dermed si at hun har sluttet med dette. Gjennom å uttrykke seg på denne måten viser hun en innstilling som sier at det er viktig at staben står sammen i tjenesten. Alt i alt forstås det anliggende at alle gjør diakoni som positivt fordi det medvirker til at den tjenende kirke kan bli mer synlig enn den var før.

Et annet nytt trekk ved diakonalt planarbeid er at det er menighetsrådet som har ansvar for å utarbeide lokale diakoniplaner. Alle diakonene virket svært inneforstått med at de ikke sitter med hovedansvaret for utarbeiding av lokale planer, men likevel følte flere av diakonene at hvis ikke de selv gjorde denne jobben, ville ikke jobben blir gjort. Slik ble flere av diakonene likevel sittende med et hovedansvar for utarbeiding av lokal plan. Diakonenes tjenesteordning kan være med medvirkende årsak til dette. Som tidligere nevnt står det i tjenesteordningen at diakonen skal engasjere seg i planlegging og gjennomføring av menighetens plan for diakoni. Dette legitimerer at diakonen jobber mye med lokalt planarbeid. Imidlertid er det funn i intervjuene som tyder på at tjenesteordningen ikke tillegges spesielt stor vekt. Diakon C forteller at tjenesteordningen lever et trist liv på sidelinjen og at hun i sitt arbeid tenker sentral og lokal diakoniplan og ikke tjenesteordning. Dette tyder på at diakonene først og fremst også på dette området ønsker å vektlegge de retningslinjer som følger av Plan 07.

En annen årsak til at diakonene blir sittende med hovedansvaret for utarbeiding av lokal plan kan kanskje være, som diakon A er inne på, at den nye forståelsen av diakoni kan være utydelig for menighetsråd og diakoniutvalg. Det er i så fall et paradoks at diakoni kan forstås å gjøre kirken mer synlig i nærmiljøet, mens den for menighetsråd og diakoniutvalg, som sitter med hovedansvaret for selve planarbeidet, kan virke utydelig. Dette kan ha å gjøre med at diakoniutvalget har få oppgaver i menigheten. Diakon A sier at det blant annet er egne komiteer for formiddagstreff og egne komiteer for fasteaksjonen. Slik blir diakoniutvalget stående litt på sidelinjen og kun betrakte mange av de diakonale tiltakene. Samtidig er diakon D inne på at noen er med i diakoniutvalget først og fremst fordi det høres fint ut, og uten at de har spesiell kunnskap på feltet. Jeg synes det er fint at mennesker uten spesiell kunnskap på feltet ønsker å være med i diakoniutvalg. Samtidig må en da være oppmerksom på at språket i Plan 07 kan oppleves fremmed for noen. Diakon B sier at hun bruker andre ord når hun presenterer Plan 07 ute i bydelen. Kanskje må en også i enkelte tilfeller bruke andre ord innad

i kirken. Slik kan kanskje menighetsråd og diakoniutvalg komme raskere inn i arbeidet med lokal plan.

Som følge av menighetsrådets ansvar for utarbeiding av lokal plan, blir et nytt trekk ved diakonens praktiske virksomhet på dette feltet at de i stedet for å jobbe med lokalt planarbeid er den som ivaretar de utfordringer menigheten i praksis har på det diakonale området. Et sentralt hovedanliggende med Plan 07 er at det skal jobbes med utfordringene i samarbeid med andre. Diakonene gir uttrykk for at de i stor grad ivaretar de utfordringer menigheten står overfor i samarbeid med andre. Samarbeidet finner sted både innad i prostiet og med andre uten kirkelig tilhørighet. I samarbeidet med bydelen er det spesielt besøktjenesten det samarbeides godt om. I dette samarbeidet føler diakonene seg anerkjent og det letter arbeidet at bydelen, spesielt ved å nå ut til mange, i stor grad kan være med å bygge opp under dette tiltaket. En utfordring blir imidlertid at enkelte bydeler gir inntrykk av at det er tidkrevende å samarbeide med kirken og at de helst vil utføre styrearbeidet selv. Dermed blir kirken til hjelp i stedet for en samarbeidspartner på et gjensidig nivå. Kirken kan derfor møte ekstra utfordringer ved at for eksempel offentlig bydelsadministrasjon har så knapt med ressurser at samarbeidet blir en ekstra jobb som de ikke når over. Slik kan diakonen komme til å ivareta diakonale utfordringer etter mer samfunnsbaserte retningslinjer. En utfordring for diakonen på dette feltet blir derfor å finne en balansegang mellom bydelens retningslinjer og kirkens kristne verdier.

7 AVSLUTNING

Dette kapittelet inneholder oppsummering og konklusjon. Oppsummeringsdelen er todelt. I den første delen vil jeg ta stilling til om diakoners diakoniforståelse kan sies å bygge på Plan 07. I den andre delen vil jeg ta stilling til om diakoners praktiske arbeid kan sies å bygge på Plan 07. Slik kan jeg uttale meg om hypotesene som presenteres innledningsvis kan beholdes, må forkastes eller eventuelt modereres. I avslutningsdelen vil jeg blant annet si noe om hva slags forskning som eventuelt kan være av interesse videre på dette feltet.

7.1 OPPSUMMERING – DIAKONERS DIAKONIFORSTÅELSE

Diakonenes tjenesteforståelse er i tråd med definisjonen i Plan 07. Det at det kan være noe vanskelig å finne samsvar mellom ord og handling rokker ikke ved diakonenes utvidede forståelse av diakoni. Til tross for den utvidede forståelsen oppleves fortsatt nød som viktig. Et dilemma i den forbindelse er at nøden i nærmiljøet kan være så skjult at den er vanskelig å få øye på.

Diakonene forstår diakoni som evangeliet i handling. Diakoni må på den måten forstås å være en del av kirkens oppdrag. Det er imidlertid tegn som tyder på at denne forståelsen fortsatt ikke er helt vanlig hos kirken som helhet.

På området nestekjærlighet var diakonene svært oppmerksomme på at relasjonen til andre i så stor grad som mulig skulle preges av gjensidighet. Det at gjensidigheten innebar et valg som både krevde tid og krefter var ikke til hinder for en forståelse i tråd med Plan 07 på dette området.

På området inkluderende fellesskap viser diakonene at de har en svært inkluderende holdning og at de ønsker å legge færrest mulig kriterier til grunn for hvem som får delta i fellesskapet. De strekker seg langt for å ivareta den andres verdighet i fellesskapet.

På området vern om skaperverket viser diakonene en forståelse for at de har fått i oppdrag å forvalte Guds skaperverk samtidig som de selv er en del av skaperverket. Dette skyldes blant annet et litt annet grunnleggende teologisk diakonisyn enn før, men også at de gjennom Plan 07 er forpliktet til å ivareta dette nye diakonale området og derfor ikke kan slippe det.

På området kamp for rettferdighet viser diakonene et stort proaktivt engasjement. De er for eksempel ikke likegyldige til andres fattigdom men ønsker å stå opp for de som får sitt menneskeverd krenket.

Diakonene er enige om at menighetens lokale diakoniplan skal gjelde for alt diakonalt arbeid i menigheten. Slik skal diakonien kunne gjennomsyre alt som skjer. Diakonene opplever ikke at deres svært spesifikke kompetanse blir undergravet fordi ”alle” nå skal drive med diakoni. I stedet blir den tjenende kirke mer synlig for flere.

Diakonene viser også en stor forståelse for at det er menighetsrådet som har hovedansvar for lokalt planarbeid. Dette til tross for at det i virkeligheten er de selv som i stor grad sitter med hovedansvaret for å utarbeide lokale diakoniplaner. Årsaken til at diakonene sitter med dette ansvaret kan til dels være at den utvidede forståelsen av diakoni fortsatt kan oppleves som noe fremmed for råd og utvalg i kirken.

Selv om det kan være et gap mellom teori og praksis, det vil si mellom forståelse og arbeid, viser oppsummeringen over at det er en klar sammenheng mellom nye trekk ved forståelsen av diakoni og funn i intervjuene. Diakonene viser en forståelse som er i tråd med Plan 07. Slik kan følgende hypotese beholdes:

Diakoners diakoniforståelse bygger på Plan for diakoni 2007.

7.2 OPPSUMMERING – DIAKONERS ARBEIDOPPGAVER

Med den utvidede forståelsen av diakonibegrepet viser funnene fra intervjuene at noen av de oppgavene som før tok mye tid nå må nedtones noe. Sjelesorg, som i Plan 07 er lagt under området nestekjærlighet, er en oppgave som berøres av at diakonene nå har fått mindre tid tradisjonelt arbeid. Den tradisjonelle sjelesorgsamtalen finner ikke sted så ofte som før. En annen grunn til at sjelesorgsamtalen nedtones kan være at gjensidighet nå forstås som viktig i relasjonen mellom mennesker.

I det inkluderende fellesskapet viser diakonene at de fungerer som brobyggere og bindeledd mellom kirke og samfunn. Ved å stå ”i midten” får de høre to parter historie og får dermed en spesiell innsikt i hvorfor ting er som de er.

På området vern om skaperverket vier det seg at diakonene er kritiske til det de foretar seg i egen hverdag. Fordi diakoni skal gjennomsyre hele menighetens liv bør også alle andre i kirken være kritiske til egen handling. Det er imidlertid fortsatt et gap mellom diakonens handling og den øvrige menighetens handling på dette området.

På området kamp for rettferdighet har diakonene et bredere solidaritetsengasjement enn før. Muligheten til å føle tilhørighet til alle i den verdensvide kirke antas å påvirke til dette økte engasjementet som også sees hos menigheten som helhet.

Diakonene skal som følge av Plan 07 ha mindre ansvar for lokalt planarbeid enn før. I stedet skal diakonen i praksis i større grad være den som ivaretar de praktiske utfordringene

menigheten står overfor på det diakonale området. Diakonene ga i stor grad uttrykk for at de i praksis er den i menigheten som ivaretar menighetens diakonale utfordringer. I dette arbeidet har de et stort nettverk og mange samarbeidspartnere. Samarbeidet med andre uten kirketilhørighet beriker diakonen i dette arbeidet, men kan også være ekstra utfordrende. Etter denne oppsummering sees en klar sammenheng mellom nye trekk ved diakonalt arbeid i praksis og funn i intervjuene. Imidlertid kommer det gjennom oppsummeringen av diakonenes forståelse i avsnittet over frem at de også fortsatt har et stort ansvar for lokalt planarbeid og at de arbeider en del med utarbeiding av lokale planer. Slik gjør de også arbeid som ikke er etter retningslinjer i Plan 07. Selv om det de gjør er i samsvar med de nye utviklingstrekkene for praktisk arbeid, ser en at de også gjør arbeid som er i tråd med Plan 87, spesielt i forhold til lokalt planarbeid. Slik må hypotesen på dette området modereres noe og blir som følger:

Diakoners arbeidsoppgaver bygger i stor grad på Plan for diakoni 2007.

7.3 KONKLUSJON

Det har gjennom denne oppgaven vist seg at det er et stort samsvar mellom Plan for diakoni 2007 og diakoners forståelse og arbeid. Diakonenes tanker og handlinger bygger i stor grad på Plan 07. Slik har Plan 07 blitt en plan av stor betydning for diakonene. De møter nye samfunnsutfordringer i tråd med diakoniens nye utviklingstrekk og de handler relevant i forhold til vår tids utfordringer og behov. Slik viser diakonene at de utøver diakoni i kontekst. I eventuell videre forskning på dette feltet antar jeg at det vil være av stor interesse å få vite mer om menighetens forståelse av diakoni. Dette kan skje både gjennom intervjuer med menighetsråd, eventuelle diakoniutvalg og stab. Det kan også utføres en analyse av vedtatte lokale diakoniplaner. Under intervjuene av diakonene i denne undersøkelsen sa alle diakonene at de regnet med at menighetens lokale diakoniplan ville bli endelig vedtatt innen desember 2010. Slik anses det ganske snart å ligge til rette for en slik undersøkelse. Etter å ha skrevet denne oppgaven har jeg stor forståelse for at Den norske kirke har som mål at alle menigheter skal ha en diakonistilling eller tilgang på diakonal kompetanse. Jeg sier meg enig med generalsekretær Dr Ishmael Noko i Det lutherske verdensforbund; det er ingen tvil om at kirken trenger fagfolk med ekspertise og ferdigheter.

8 LITTERATUR

- Astås, R.** (2002): *Kirke i vekst og virke. Allmenn og norsk kirkehistorie*. 4.utg., Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Aukrust, K.** (1998): "Fra systemkritikk til sektordiakoni". I: I Aukrust, K. og Furre, B. (red.). *Diakoni og samfunn*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole, Mastergrad i diakoni: Innføring i diakonivitenskap. Kompendium våren 2009, s. 27-60.
- Brunvoll, A.** (1972): *Den norske kirkes bekjennelsesskrifter*. Oslo: Lunde forlag.
- Det lutherske verdensforbund** (2010): *Diakoni i kontekst. Forvandling. Forsoning. Myndiggjøring*. Norsk utgave. Redaksjonelt ansvar: Estrid Hesselund, KUI. Opprinnelig utgitt av det Lutherske verdensforbund, Geneve, Sveits, 2009.
- Dietrich, S.** (2009): "Diakontjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv". I: Johannessen, K. I., Jordheim, K. og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 45-68
- Eide, V. Karlsen** (22. september 2010): Vil kirken ha oss? *Vårt Land* s. 24-25.
- Everett, E. L. og Furseth, I.** (2004): *Masteroppgaven. Hvordan begynne - og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fanuelsen, O.** (2009): "Kirkens omsorgstjeneste" I: Johannessen, K. I., Jordheim K. og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s 141-158.
- Gilje, N., Grimen, H.** (2007): *Samfunnsvitenskapens forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapens vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, H. M.** (2009): "Vern om skaperverket". I: Johannessen, K. I., Jordheim, K. og Korslien K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 103-118.
- Johannessen, A., Tuft, P. A., og Kristoffersen, L.** (2005): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 3. Utgave. Abstrakt forlag.
- Johannessen, K. I.** (2003): "Forord". I: *Rettferd*. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole, Mastergrad i diakoni: Kompendium i etikk, våren 2007, s 4-9
- Johannessen, K. I.**, (2009a): "Diakontjenestens plassering i kirken". I: Johannessen, K. I., Jordheim K. og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 29-43.
- Johannessen, K. I.** (2009b): "Rettferd som bryr seg". I: Johannessen, K. I., Jordheim K. og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s.119-140.
- Johannessen, K. I., Jordheim, K. og Korslien, K. Karsrud** (2009): "Innledning". I: *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 7-11.
- Jordheim, K.** (2009): "Plan for diakoni i den norske kirke – en presentasjon". I: Johannessen, K. I., Jordheim K. og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 13-28.

Kirkenes Verdensråd (2006): *AGAPE-dokumentet; Alternative Globalization Addressing Peoples and Earth*. Et bakgrunnsdokument. Oversatt til norsk av Anne Arneberg. Opprinnelig utgitt av Kirkenes verdensråd, Geneve, 2005

KISP: Komiteen for internasjonale spørsmål, Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (2007): Rapporten: *Kirken og den økonomiske globaliseringen*. Oslo: Kirkerådet

Kirkemøtet (1987): *Plan for diakoni i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet.

Kirkemøtet (2004a): *Diakonal tjeneste i Den norske kirke, med hovedvekt på diakontjenesten og embetsforståelsen*. KM-sak 8.2/04. Oslo: Kirkerådet.

Kirkemøtet (2004b): *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner*. Fastsett av Kirkemøtet 20. november 2004 med hjemmet i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 24 tredje ledd bokstav c og vedtak 26. oktober 1990 nr. 880 om fastsettelse av felles veiledninger til alterboken, jf. Kongeriget Norges Grundlov 17. Mai 1814 § 16.

Kirkemøtet (2004c): *Protokollat Bispemøte 32/04*. Vedlegg til Kirkemøte sak 08/04.

Kirkemøtet (2007): *Plan for diakoni i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet.

Kirkemøtet (2008): Visjonsdokumentet: *I Kristus, nær livet – en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke*. Oslo: Kirkerådet.

Korslien, K. Karsrud (2009): "Anerkjennelsens plass i diakonien". I: Johannessen, K. I., Jordheim, K., og Korslien, K. Karsrud (red.). *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s 87-102.

Kraglund, B. Skogly (6. juli 2010): Tar styringen i Kirkens Nødhjelp. *Vårt Land*, s 26-27. Intervju med Kjell Nordstokke

Nielsen, H., Kjær (2003): *Han elskede os først. Om den bibelske begrundelse for diakoni*. 2. oplag. Aarhus Universitetsforlag.

Modum Bad (2010): *PREP – for større glede i parforholdet*. URL: http://www.modum-bad.no/hva_er_et_prep_kommunikasjonskurs_/cms/164 (lest den 25.10.10)

Norges Kristne Råd (29.5.02): *Takt og tone for samarbeid i Norges Kristne Råd*. URL: <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=2025> (lest den 20.10.10)

Oftestad, B. T., Rassmussen, T og Schumacher, J. (2005): *Norsk kirkehistorie*. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Repstad, P. (2007): *Mellom nærhet og distanse*. 4. reviderte utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Stifoss-Hanssen, H. (2009): "Diakonien identitet, ritualer som diakoni og diakonens yrkesrolle". I: Johannessen, K. I., Jordheim K. og Korslien, K. Karsrud (red.). I: *Diakoni – en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, s. 169-180.

Stålsett, S. J. (2004): Sårbarhet, verdighet og rettferdighet; i Fretheim, Ketil (red.). *Mennesker kjemper for livet. Menneskeverd og menneskerettigheter i en globalisert verden*. Verbum forlag, s. 32-43

Skjevesland, O. (1999): *Invitasjon til praktisk teologi*. En faginnføring i samarbeid med Per-Otto Gullaksen. Oslo: Luther forlag

Therkelsen, Håvard (22. oktober 2010): Tar oppgjør med klimamoralismen. *Vårt Land* s. 4-5.

9 VEDLEGG: INTERVJUGUIDE

1. MENIGHETENS PROFIL

Jeg ønsker å få vite litt om hvilke oppgaver og utfordringer som er viktigst for menigheten. Jeg ønsker derfor at du forteller litt om menigheten og hva som kjennetegner den?

-menighetens satsningsområder

-menighetens hovedmål

Hva slags tanker har du om menighetens samlede profil?

-diakonien plass i menighetens helhetlige arbeid

2. ORGANISERING AV DIAKONALT ARBEID I MENIGHETEN

Hvordan skjer arbeidet med diakonalt planarbeid i menigheten?

-diakonens rolle. Er du med både i planleggingen og gjennomføringen av diakonien i menigheten?

-menighetsrådets, diakoniutvalgets og stabens rolle i diakonalt planarbeid

-andre samarbeidspartners rolle i lokalt planarbeid

-hvilken rolle spiller lokale behov for planarbeidet

-hvilken rolle spiller ressurser i menigheten for planarbeidet

-er ett av de fire hovedområdene dominerende i lokal plan og hvorfor ligger hovedvekten nettopp på dette området

3. DIAKONENS DIAKONIFORSTÅELSE OG ARBEIDSOPPGAVER.

Plan for diakoni 2007 nevner fire hovedområder; nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Hva betyr disse fire områdene for ditt arbeid?

-endringer i forhold til før: hva gjør du mindre av – hvilke nye utfordringer har du fått

-innenfor hvilket område ligger hovedvekten av det diakonale arbeidet du gjør

Hva er diakoni for deg?

-ny definisjon – ny tjenesteforståelse

-diakoni som evangeliet i handling – diakoni som del av kirkens samlede oppdrag